

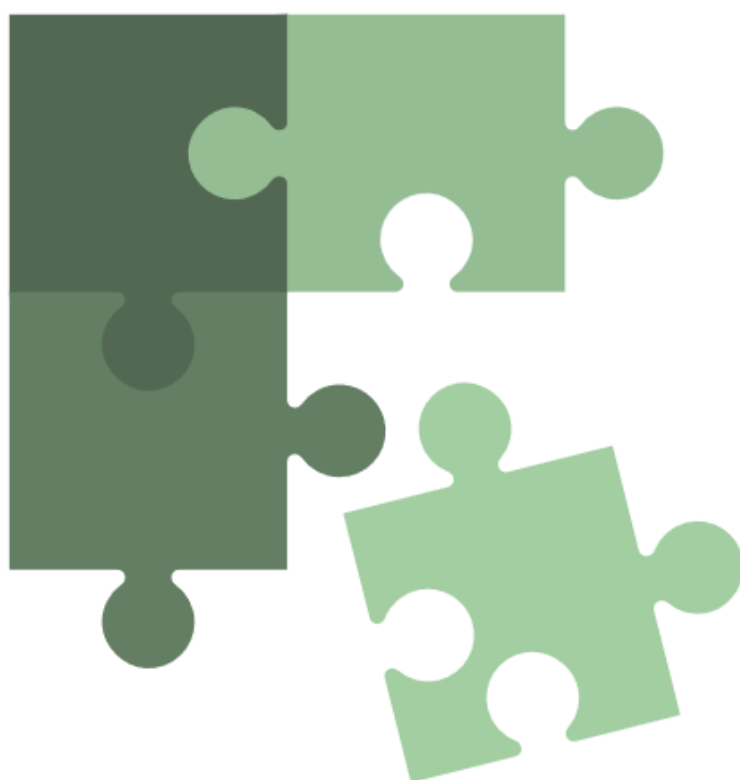


IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Tolkekapasitet og paradokser i tolkedekningen

Undersøkelse av kapasitet og tilgjengelighet hos tolker i
Nasjonalt tolkeregister 2024



Tolkekapasitet og paradokser i tolkedekningen

Undersøkelse av kapasitet og tilgjengelighet hos tolker i Nasjonalt tolkeregister 2024

imdi.no

Utgitt av: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Dato: 30.06.2025

ISBN: 978-82-8246-194-8 (pdf)

Skrevet av:

Hilde Fiva Buzungu
Gaute Simensen
Konstantinos Skenteris
Eileen Bjørnnes
Karen Sofie Pettersen

Innholdsfortegnelse

	Sammendrag	6
1.	Innledning	7
	Data og analyser	7
	Utvalg og representativitet	8
	Behandlingsgrunnlag og personvern	9
	Presentasjon av funn	10
2.	Tolkene i undersøkelsen	11
	Tolkespråk	11
	Kvalifikasjoner	12
	Bosted	13
	Erfaring	13
3.	Paradokser i yrkestilknytning og arbeidsmengde	16
	Tilknytningsform	16
	Tilknytning til tolkeyrket	17
	Tolkenes arbeidsmengde	21
	Inntekt fra tolking	25
	Paradokser i yrkestilknytning og arbeidsmengde	27
4.	Paradokser i kapasitet og tilgjengelighet	29
	Tilgjengelighet for tolking	29
	Årsaker til at tolker har annet arbeid	31
	Årsaker til ubenyttet kapasitet	32
	Tolkenes vurderinger av forespørsler	33
	Paradokser i kapasitet og tilgjengelighet	35
5.	Paradokser i tolkenes trivsel og fremtidsønsker	36
	Trivsel og syn på fremtiden i yrket	36
	Erfaringer med oppdragsgivere	38
	Teknologi og fjerntolking	41
	Kvalifisering og kategorisering	42
	Paradokser i trivsel og fremtidsønsker	45
6.	Konklusjoner	46

Figurer

Figur 2.1 Antall tolker etter språkgruppe (N=1076)	11
Figur 2.2 Antall tolker etter kvalifikasjonskategori (N=1076)	12
Figur 2.3 Antall tolker etter fylke (N=1076)	13
Figur 2.4 Respondentenes tolkeerfaring (N=1057)	14
Figur 2.5 Gjennomsnittlig antall års tolkeerfaring per språkgruppe (N=995)	14
Figur 3.1 Tilknytningsform (N=634)	16
Figur 3.2 Tilknytning til tolkeyrket.....	17
Figur 3.3 Tilknytning til tolkeyrket etter kvalifikasjonskategori (N=1037).....	18
Figur 3.4 Tilknytning til tolkeyrket etter språkgruppe (N=1047).....	19
Figur 3.5 Tilknytning til tolkeyrket etter erfaring (N=1057)	20
Figur 3.6 Hvor mye tolker du i løpet av en vanlig uke?	21
Figur 3.7 Ukentlig arbeidsmengde etter språkgruppe (N=1008)	22
Figur 3.8 Ukentlig arbeidsmengde etter kvalifikasjonskategori (N=998)	23
Figur 3.9 Ukentlig arbeidsmengde etter erfaring i tolkeyrket (N=1020)	24
Figur 3.10 Forventet brutto årsinntekt fra tolking	25
Figur 3.11 Forventet andel av årsinntekt fra tolking.....	26
Figur 4.1 Tilgjengelighet for flere oppdrag.....	29
Figur 4.2 Tilgjengelighet for flere oppdrag etter språkgruppe (N=1009).....	30
Figur 4.3 Tilgjengelighet for oppdrag etter tilknytning til tolkeyrket (N=1034)	31
Figur 4.4 Årsaker til at en har annet arbeid i tillegg til eller i stedet for tolking	32
Figur 4.5 Årsaker til ubenyttet kapasitet blant dem som i hovedsak jobber som tolk (N=472)	33
Figur 4.6 Hvilke forespørsler om heldagsoppdrag pleier du å takke ja til? (N=769).....	34
Figur 4.7 Hvilke forespørsler om timesoppdrag pleier du å takke ja til? (N=790).....	34
Figur 5.1 Syn på egen fremtid som tolk.....	36
Figur 5.2 Syn på egen fremtid som tolk etter ukentlig arbeidsmengde (N=1005)	37
Figur 5.3 Syn på egen fremtid som tolk etter kvalifikasjoner (N=987)	38

Forord

Denne rapporten er utarbeidet av IMDi som ledd i direktoratets arbeid med å kartlegge kapasitet og tilgjengelighet blant kvalifiserte tolker. Vi vil rette en stor takk til alle tolkene som tok seg tid til å besvare undersøkelsen.

Oslo 30. juni 2025

Hilde Fiva Buzungu
Konstantinos Skenteris
Gaute Simensen
Eileen Bjørnnes
Karen Sofie Pettersen

Sammendrag

Formålet med denne flerårige undersøkelsen er å undersøke kapasitet, tilgjengelighet og tanker om egen arbeidssituasjon blant tolker i Nasjonalt tolkeregister. Spørreundersøkelsen ble denne gang sendt ut til 2595 tolker i november 2024. Svarprosenten var 41,5 prosent.

Undersøkelsen viser en positiv utvikling fra 2023 til 2024 på flere områder. Rundt 45 prosent av tolkene har i 2024 tolkeoppdrag tilsvarende en relativt full arbeidsuke, en økning fra omkring 40 prosent i 2023 og 25 prosent i 2022. Disse tolkene har tolking som sin viktigste inntektskilde, og en betydelig andel av disse gir uttrykk for at de har kapasitet til å dekke flere tolkeoppdrag i fremtiden enn de gjør i dag. De resterende 55 prosentene har ubenyttet kapasitet hvor de enten ikke arbeider eller utfører annet arbeid/annen aktivitet enn tolking. Andelen ubenyttet kapasitet varierer mellom ulike språk, men undersøkelsen viser at det fremdeles er mye ubenyttet kapasitet blant tolker i alle språkgrupper i registeret. Også når det gjelder synet på fremtiden i tolkeyrket er utviklingen positiv, og hele tre av fire tolker (75 prosent) oppgir i 2024 at de trives godt i yrket og ønsker å fortsette som tolk.

Analysene av data viser fire paradokser knyttet til tolkenes kapasitet og tilgjengelighet, som blir løftet frem i denne rapporten. Det første paradokset handler om at selv i språk hvor det er beregnet at offentlige organers tolkebehov langt overgår det antall kvalifiserte tolker som finnes, erfarer mange av tolkene å ha liten arbeidsmengde. Det andre paradokset er knyttet til kapasitetsutnyttelse, hvor tolkene gjennomgående rapporterer om mye ledig kapasitet samtidig som offentlige virksomheter, tolketjenester og tolkebyråer rapporterer om at tolkenes kapasitet er helt sprengt. Dette indikerer at virksomhetene ikke oppnår god kapasitetsutnyttelse, selv ikke på de språkene med størst etterspørsel. Det tredje paradokset er knyttet til kvalifikasjonskategoriene. Her finner vi at de høyt kvalifiserte ofte erfarer forbigåelser ved at tolkeoppdrag gis til tolker i lave kvalifikasjonskategorier og personer uten kvalifikasjoner i tolking, mens de lavt kvalifiserte opplever at de høyt kvalifiserte tolkene legger beslag på alle tolkeoppdragene. Det siste paradokset er knyttet til jobbtilfredshet: De aller fleste tolkene oppgir at de trives i yrket og ønsker å fortsette som tolk, samtidig som de beskriver en rekke store utfordringer knyttet til organisatoriske forhold på tolkefeltet, bruk av teknologi og fjerntolking, og erfaringer med oppdragsgivere.

1. Innledning

Tolkeloven¹ pålegger offentlige organer ansvar for å benytte kvalifiserte tolker når det er nødvendig for å ivareta rettssikkerhet og yte forsvarlig hjelp og tjeneste. IMDi har ansvar for å legge til rette for at det finnes et tilstrekkelig antall kvalifiserte tolker på aktuelle språk, slik at offentlige organer kan lykkes med å etterleve tolkeloven. Formålet med denne undersøkelsen er å kartlegge tolkers kapasitet og tilgjengelighet for å dekke offentlige organers tolkebehov. Undersøkelsen ble gjennomført første gang i 2022. Rapporten tar sikte på å gi en helhetlig beskrivelse av tolkenes kapasitet og tilgjengelighet for å påta seg oppdrag, i tillegg til deres tanker om egen arbeidssituasjon.

Hovedtema for undersøkelsen er tolkers kapasitet og tilgjengelighet, herunder hvor mye av de kvalifiserte tolkenes kapasitet som blir benyttet til tolking. For å belyse dette temaet blir tolkene i undersøkelsen stilt en rekke spørsmål om hvor mye de tolker, om de ønsker å tolke mer enn de gjør i dag, hva som gjør at de ikke tolker mer, og hvordan de selv vurderer sin tilgjengelighet for tolkeoppdrag. Det er imidlertid viktig å understreke at når vi finner ubenyttet kapasitet hos tolker, betyr det ikke nødvendigvis at hver enkelt individuell tolk har ledig kapasitet til ethvert tolkeoppdrag. Undersøkelsens funn om kapasitet, tilgjengelighet og kapasitetsutnyttelse gjelder altså på gruppenivå, og er best egnet til å sammenligne mellom ulike variabler som tolkespråk, kvalifikasjoner og bosted, samt sammenligninger over tid.

Data og analyser

Undersøkelsen består av 16 flervalgsspørsmål og et åpent fritekstspørsmål. Rapporten presenterer gjennomsnittssvar på samtlige flervalgsspørsmål. For en rekke spørsmål er svarene også analysert i lys av kvalifikasjonskategori, språkgruppe og/eller antall års erfaring som tolk. I tillegg er svarene for flere av spørsmålene sammenlignet med svar fra 2022-undersøkelsen² og 2023-undersøkelsen³. Et annet forhold som er relevant for analysene, er hvor stort offentlige organers tolkebehov er på hvert enkelt språk. Dette kartlegges i det flerårige FoU-prosjektet Tolkemonitor. For enkelte spørsmål har vi sett på sammenhenger mellom tolkenes svar i denne undersøkelsen, og funnene fra Tolkemonitor 2024⁴.

¹ Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven). Tilgjengelig på <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-11-79>

² IMDi (2023) Tolkers kapasitet og tilgjengelighet i 2022. Tilgjengelig på <https://www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2023/tolkers-kapasitet-og-tilgjengelighet-i-2022/>

³ IMDi (2024). «Elsker selve jobben som tolk, men...». Undersøkelse av kapasitet og tilgjengelighet hos tolker i Nasjonalt tolkeregister i 2023. Tilgjengelig på https://www.imdi.no/tall-og-fakta/rapporter/2023/tolkekapasitetsundersokelsen_2023/

⁴ Oslo Economics (2025) Tolkemonitor SPRÅK 2024. Tilgjengelig på <https://www.imdi.no/tall-og-fakta/rapporter/tolkemonitor-sprak-2024/>

Undersøkelsen har et åpent fritekstspørsmål til sist, hvor vi spør «er det noe mer du ønsker å legge til». 321 respondenter besvarte dette spørsmålet. Mange av disse svarte svært utfyllende, og flere av tolkene løftet ulike sider ved det å jobbe som tolk, slik som trivsel, oppdragsmengde, arbeidshverdag mm. Svarene på dette åpne spørsmålet ble analysert ved hjelp av tematisk analyse⁵. Tre hovedtemaer ble identifisert i materialet: Lønns- og arbeidsbetingelser, kategorisering av tolke kvalifikasjoner, og trivsel. I tillegg ble følgende andre tema berørt av en del respondenter: Oppdragsmengde, organisatoriske løsninger, offentlige organers bruk av ukvalifiserte tolker, tolkenes erfaring med ulike oppdragsgivere, og teknologiske løsninger og utfordringer ved disse. Dataene ble sortert etter tema, og hvert tema ble deretter analysert i lys av respondentenes tolkespråk, kvalifikasjoner, erfaring og bosted for de som hadde oppgitt disse bakgrunnsdataene. For hvert tema ble det skrevet en oppsummerende analyse, og aktuelle forklarende og eksemplifiserende sitater ble markert. Alle kvalitative beskrivelser i rapporten, og alle sitater fra respondenter, er hentet fra dette materialet. I presentasjonen av fritekstsvarene så oppgis kvalifikasjonskategori og språk/språkgruppe (unntatt i tilfeller hvor det kan bidra til å indirekte identifisere respondentene). Der det er relevant så oppgir vi også hvor lenge de har jobbet som tolk.

Utvalg og representativitet

Alle tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister per 04.11.2024 med personlig e-postadresse ble invitert til å delta i spørreundersøkelsen. Invitasjonen ble sendt til 2 595 tolker. Prosjektet ble gjennomført som en nettbasert spørreundersøkelse og datainnsamlingsperioden varte i fire uker. Det ble i perioden purret på e-post to ganger. 1 076 tolker takket ja til å delta i prosjektet og fullførte spørreundersøkelsen i sin helhet. Dette gir en responsrate på 41,5 prosent (se tabell 1). Svarprosenten har gått ned sammenlignet med undersøkelsene i 2022 (61 prosent) og 2023 (49 prosent). Samtidig er svarprosenten i 2024 fortsatt god for denne typen undersøkelser. Det har ikke vært obligatorisk å svare på alle spørsmålene i undersøkelsen. Antall respondenter (N) vil derfor variere noe fra spørsmål til spørsmål.

Tabell 1. Nøkkeltall om utvalget

Utvalg	Antall	Prosent
Bruttoutvalg (alle tolker i Nasjonalt tolkeregister med personlig epost)	2 595	100
Ikke besvart	1 259	48,5
Takket nei	26	1
Påbegynt	236	9
Nettutvalg (respondenter som besvarte undersøkelsen i sin helhet)	1 076	41,5
Feltperiode	04.11.2024 – 30.11.2024 – fire uker	
Innsamlingsmetode	Questback: Invitasjoner på e-post	

⁵ For fremgangsmåte, se Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. The journal of positive psychology, 12(3), s. 297-298.

Når det gjelder utvalgets representativitet, ser vi noen tydelige forskjeller mellom mottakerne av undersøkelsen som gruppe (bruttoutvalget, det vil si alle tolker i Nasjonalt tolkeregister) og respondentene som besvarte undersøkelsen (nettoutvalget).

Tabell 2 viser at det er skjevheter knyttet til tolkenes kvalifikasjonskategori. Med kvalifikasjonskategori mener vi hvilke(t) av de offentlige kvalifiseringstilbudene den enkelte tolk har gjennomført. Tolker med statsautorisasjon og/eller bachelorgrad i tolking (kategori A-C i Nasjonalt tolkeregister) er overrepresentert med 5 prosentpoeng blant respondentene, mens tolker med tolkeutdanning (kategori D) og tolker med tospråktest (kategori E i Nasjonalt tolkeregister) er underrepresentert med henholdsvis 1,5 og 7 prosentpoeng. Tolker med flere tolkespråk med ulik kvalifikasjonskategori er her oppført med sin høyeste kvalifikasjon.

Tabell 2. Frafallsskjevhet. Bruttoutvalg og nettoutvalg etter kvalifikasjonskategori

Kvalifikasjonskategori	Brutto	Netto	Avvik i prosentpoeng
I alt	100	100	
Kategori A-C	25,0 (650)	30,1 (324)	5,1
Kategori D	33,3 (865)	31,8 (342)	-1,5
Kategori E	41,6 (1080)	34,7 (373)	-6,9
Ikke oppgitt		3,5 (37)	
Antall	2595	1076	

Vi har også sett på forskjeller i representativitet etter språkgruppe. Også her finner vi noen forskjeller mellom bruttoutvalget og respondentene, men disse forskjellene er likevel mindre enn hvis vi ser på avvik etter frafallsskjevheter etter kvalifikasjonskategori. Tolker i arabisk, somali og persiske og afghanske språk er litt underrepresentert blant respondentene i undersøkelsen. Tolker i ukrainsk, russisk og engelsk er litt overrepresentert. Den geografiske fordelingen av tolkene er tilnærmet lik i nettoutvalget og bruttoutvalget.

Behandlingsgrunnlag og personvern

I invitasjonen ble tolkene informert om prosjektets formål og at det var frivillig å delta i undersøkelsen. De som ikke ønsket å delta i undersøkelsen, kunne avstå fra dette ved å la være å besvare undersøkelsen. Tolkene ble også informert om at de kunne ombestemme seg underveis. Så lenge en ikke har trykket «send inn» til slutt i spørreskjemaet, er ikke svar blitt lagret og en vil ikke ha deltatt i undersøkelsen. Alle respondentene ble også informert om muligheten til når som helst å kunne trekke sitt samtykke tilbake, uten å oppgi grunn. I slike tilfeller vil alle personopplysninger også bli slettet. Behandlingsgrunnlaget for prosjektet er personvernforordningens artikkel 6, nummer 1, bokstav a og e.

I invitasjonen ble tolkene informert om at deres opplysninger bare ville brukes til prosjektets formål, og at alle personopplysninger ville behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Respondentene kunne velge om de ville gi samtykke til at opplysninger om deres tolkespråk ble innhentet fra Nasjonalt tolkeregisteret, og om de ønsket å oppgi

kvalifikasjonskategori, fylke og hvilket år de begynte å jobbe som tolk. De som ikke har samtykket til innhenting av tolkespråk fra registeret og/eller som ikke har oppgitt andre bakgrunnsopplysninger inngår dermed ikke i analyser med disse variablene. Videre fikk alle inviterte informasjon om at datamaterialet med personopplysninger ville anonymiseres ved prosjektets slutt. Samtidig ville de anonymiserte opplysningene bli lagret hos IMDi for å kunne gjenbrukes til videre forskning på tolkers kapasitet og tilgjengelighet på ulike språk over tid.

Presentasjon av funn

Resultatene fra undersøkelsen viser en rekke paradokser knyttet til tolkenes kapasitet og tilgjengelighet. Disse presenteres i rapportens tre hovedkapitler. Det første paradokset handler om at selv i språk hvor det er beregnet at offentlige organers tolkebehov langt overgår det antall kvalifiserte tolker som finnes, erfarer mange av tolkene å ha liten arbeidsmengde. Dette presenteres og drøftes i kapittel 3. Det andre paradokset er knyttet til kapasitetsutnyttelse, hvor tolkene gjennomgående rapporterer om mye ledig kapasitet samtidig som offentlige virksomheter, tolketjenester og tolkebyråer rapporterer om at tolkenes kapasitet er helt sprengt. Dette indikerer at virksomhetene ikke oppnår god kapasitetsutnyttelse, selv ikke på de språkene med størst etterspørsel. Disse forholdene presenteres og drøftes i kapittel 4. Det tredje paradokset er knyttet til kvalifikasjonskategoriene. Her finner vi at de høyt kvalifiserte ofte erfarer å bli forbigått av tolker i lave kvalifikasjonskategorier og personer uten kvalifikasjoner i tolking, mens de lavt kvalifiserte opplever at de høyt kvalifiserte tolkene legger beslag på alle tolkeoppdragene. Det siste paradokset er knyttet til jobbtilfredshet: De aller fleste tolkene oppgir at de trives i yrket og ønsker å fortsette som tolk, samtidig som de beskriver en rekke store utfordringer knyttet til organisatoriske forhold på tolkefeltet, bruk av teknologi og fjerntolking, og erfaringer med oppdragsgivere. Disse to siste paradoksene presenteres og drøftes i kapittel 5. Først presenteres bakgrunnsinformasjon om tolkene i rapportens kapittel 2.

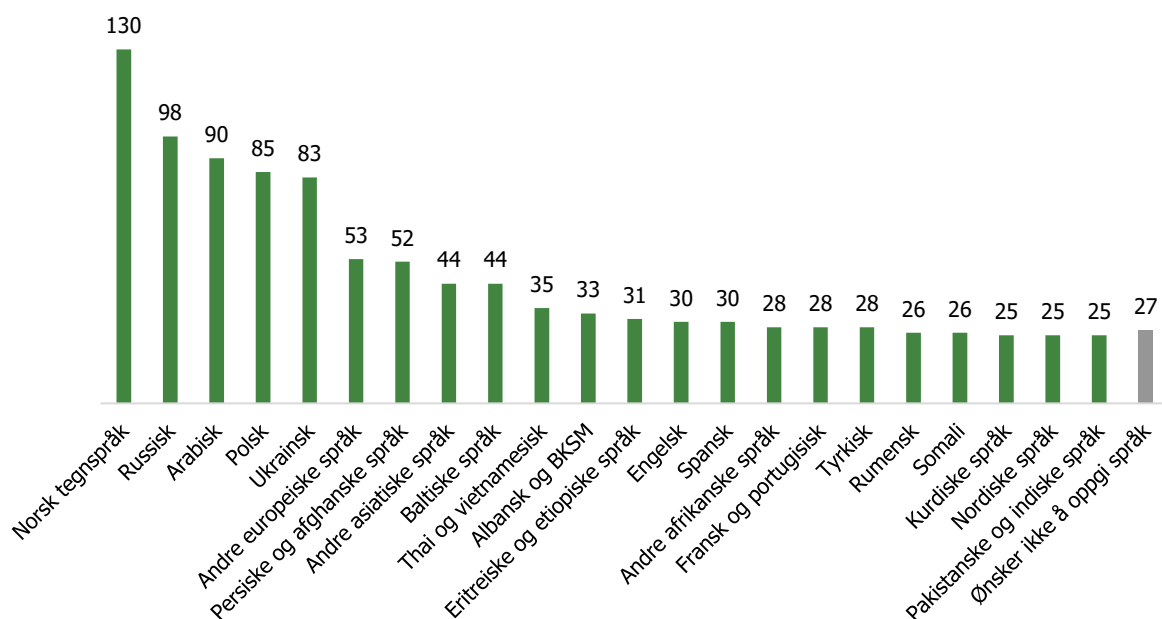
2. Tolkene i undersøkelsen

1076 tolker besvarte undersøkelsen. Tolkene ble spurt om bakgrunnsvariablene tolkespråk, kvalifikasjonskategori og bostedsfylke. I tillegg ble det stilt spørsmål om hvilket år respondentene begynte å jobbe som tolk. Av personvern hensyn, og siden det ikke er helt nødvendig for analyser av tolkers kapasitet og tilgjengelighet, ble det ikke spurt om andre kjennetegn som kjønn, alder, fødeland/landbakgrunn, morsmål/førstespråk eller etnisk opprinnelse, selv om slike opplysninger også kunne hatt en viss interesse.

Tolkespråk

Respondentene ble spurt om de samtykket til at opplysninger om tolkespråk ble innhentet fra Nasjonalt tolkeregister. 1011 respondenter samtykket til dette. 27 av respondentene samtykket ikke. Av hensyn til personvern er språk med færre enn 20 respondenter, og språk med stor grad av overlapp blant tolker, samlet i språkgrupper. Figur 2.1 viser fordelingen av tolker på 22 ulike språk/språkgruppene. I figurer og analyser der tolkespråk inngår, benyttes språkgruppe som variabel. 664 av tolkene i uttrekket fra Nasjonalt tolkeregister sto oppført med flere tolkespråk. I analysene ble disse tolkene kategorisert etter «primærtolkespråk». Primærtolkespråket definerer vi som det tolkespråket vedkommende er høyest kvalifisert i. Enkelte tolker er oppført med samme kvalifikasjonskategori på to eller flere tolkespråk. Disse har vi valgt å kategorisere med språket vedkommende først ble registrert med som primærtolkespråk. Slik knyttes hver tolk til kun én språkgruppe i analysene.

Figur 2.1 Antall tolker etter språkgruppe (N=1076)

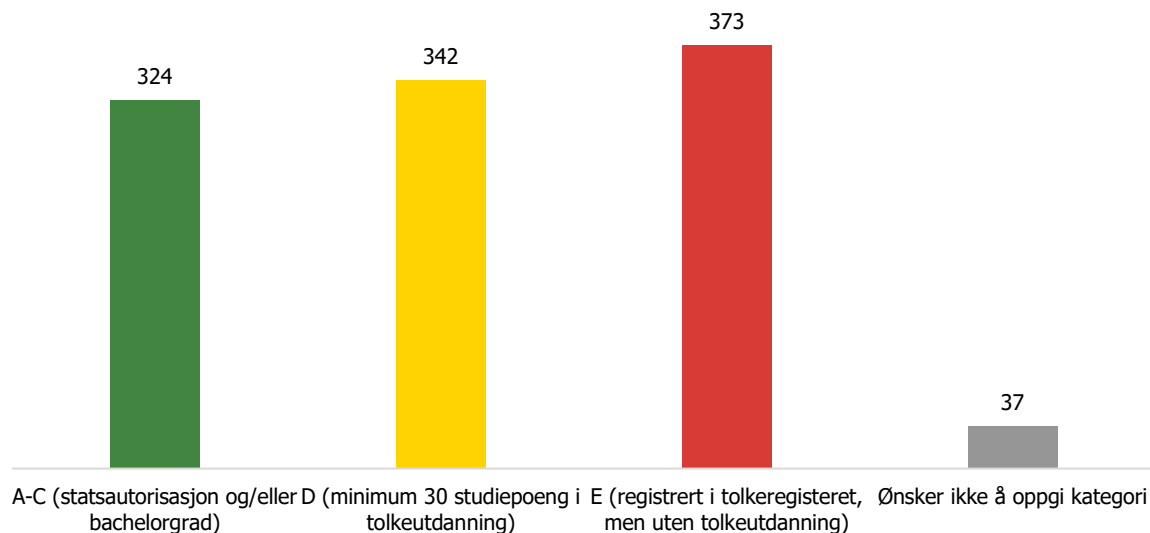


Den største språkgruppen i undersøkelsen er i som i 2023 tolker med norsk tegnspråk som tolkespråk. Deretter følger russisk, arabisk, polsk og ukrainsk. Språkgruppene «andre europeiske språk», «andre asiatiske språk» og «andre afrikanske språk» inkluderer tolker på et nokså stort antall ulike språk, og det er mer problematisk å generalisere for disse språkgruppene enn de øvrige da variasjonen innad i oppdragsmengde, kapasitet og øvrige forhold kan være stor.

Kvalifikasjoner

Respondentene kunne oppgi sine tolkefaglige kvalifikasjoner i form av autorisasjonsbevilling, tolkeutdanning og/eller tospråklig prøve og kurs i tolking.

Figur 2.2 Antall tolker etter kvalifikasjonskategori (N=1076)

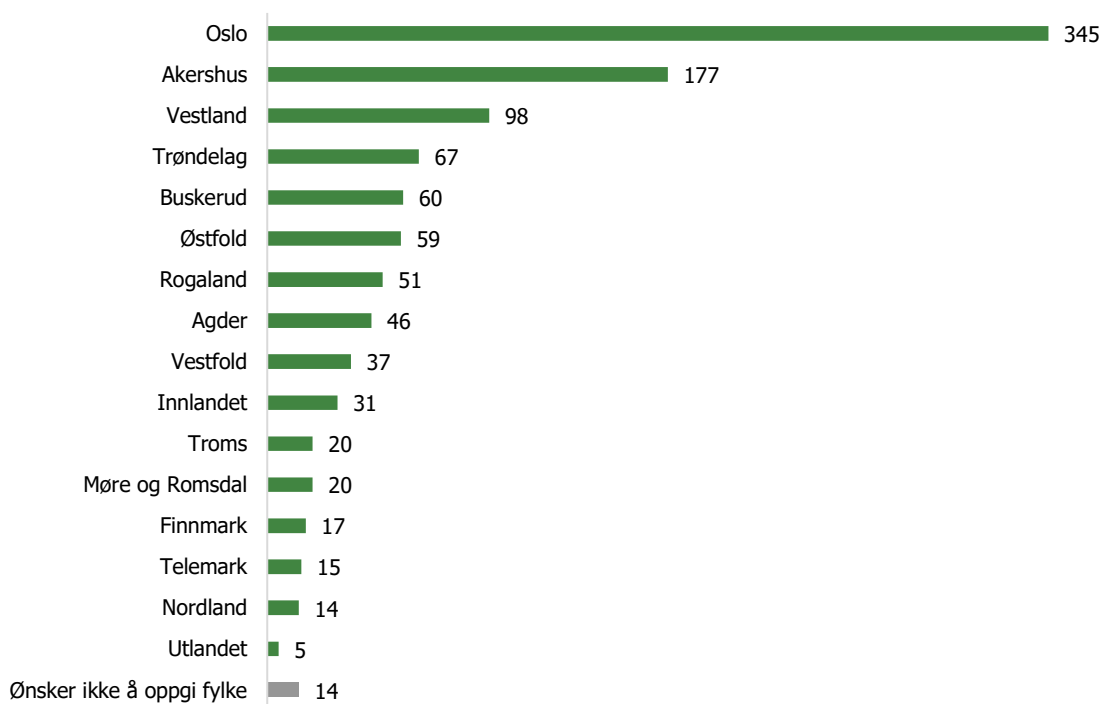


30 prosent av respondentene har bevilling som statsautorisert tolk og/eller bachelorgrad i tolking fra universitet/høyskole. I Nasjonalt tolkeregiester er statsautoriserte tolker med bachelorgrad i tolking oppført i registerets høyeste kategori (A). I kategori B finner vi statsautoriserte tolker med kortere tolkeutdanning, og tolker med bachelorgrad i tolking, men uten autorisasjonsbevilling. I kategori C er statsautoriserte tolker uten tolkeutdanning oppført. Fordi statsautorisasjonsprøven i tolking dekker et begrenset antall språk per år og er en krevende prøve, og bachelorutdanningen i tolking er relativt ny, er det nokså få tolker i hver av de tre kategoriene. Vi analyserer derfor svarene fra tolker i kategori A-C samlet. 32 prosent av respondentene oppgir å ha tolkeutdanning med et omfang mellom 30 og 175 studiepoeng, som gir oppføring i kategori D i Nasjonalt tolkeregiester. 35 prosent av respondentene oppgir at de ikke har tolkeutdanning. Disse er oppført i registerets laveste kvalifikasjonskategori (E). Noen få respondenter (3 prosent) ønsket ikke å oppgi kvalifikasjonskategori.

Bosted

Respondentene fikk spørsmål om hvilket fylke de er bosatt i. Ettersom bosted i kombinasjon med opplysninger om tolkespråk og/eller kvalifikasjonskategori for enkelte kan være identifiserende, var det på dette spørsmålet valgfritt om man ville oppgi fylke.

Figur 2.3 Antall tolker etter fylke (N=1076)



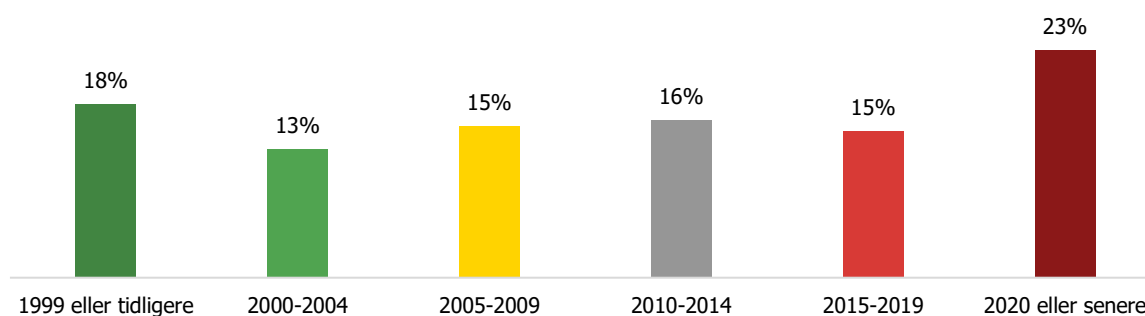
32 prosent av respondentene er bosatt i Oslo, og 16 prosent er bosatt i Akershus. 19 prosent av respondentene er bosatt ellers på Østlandet (Buskerud, Østfold, Vestfold, Innlandet og Telemark), 18 prosent på Sør- og Vestlandet (Agder, Rogaland og Vestland), 8 prosent i Midt-Norge (Trøndelag, Møre og Romsdal), og 5 prosent i Nord-Norge (Nordland, Troms og Finnmark). 2 prosent er enten bosatt i utlandet eller har ikke ønsket å oppgi bosted.

Sammenlignet med befolkningssammensetningen i Norge generelt, er tolker i langt større grad enn den øvrige befolkningen bosatt i Oslo. Tolkere er ellers noe overrepresentert i Akershus, Buskerud og Finnmark, og noe underrepresentert i de øvrige fylkene.

Erfaring

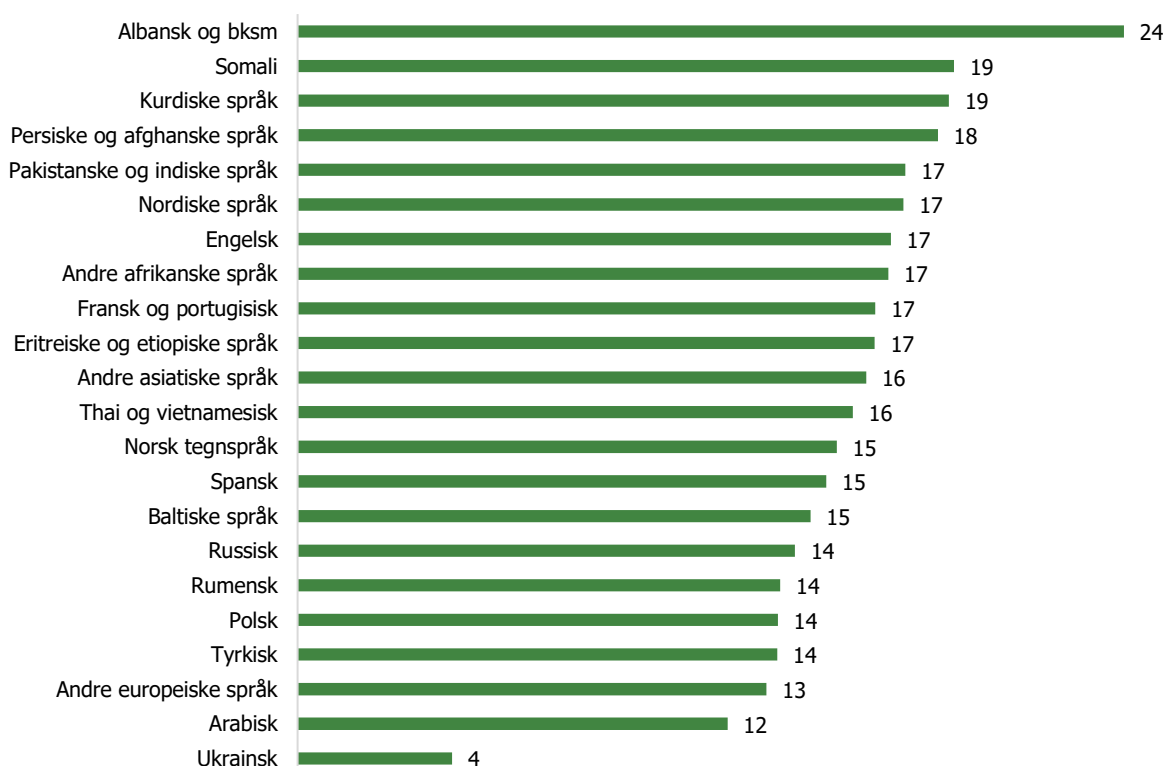
For å kartlegge tolkenes erfaring, ble respondentene bedt om å angi når de begynte å jobbe som tolk.

Figur 2.4 Respondentenes tolkeerfaring (N=1057)



Nesten en femtedel av tolkene som besvarte undersøkelsen har jobbet som tolk i over 25 år, fra 1999 eller tidligere. Nesten en fjerdedel begynte å jobbe som tolk i 2020 eller senere, og har dermed svært kort erfaring i yrket. Dette er en fem prosentpoengs økning fra 2023, noe som fortrinnsvis kan knyttes til at det har blitt kvalifisert et betydelig antall tolker i løpet av de siste to årene. Vi finner også noen variasjoner mellom språkgruppene⁶ når det kommer til hvor lang erfaring tolkene har fra yrket.

Figur 2.5 Gjennomsnittlig antall års tolkeerfaring per språkgruppe (N=995)



⁶ Språkgruppen «albansk og bksm» viser til albansk, bosnisk, kroatisk, serbisk og montenegrinsk.

Tolkene med ukrainsk som tolkespråk skiller seg ut med å ha desidert kortest erfaring i tolkeyrket, i gjennomsnitt 4,4 år. Tolkene med bosnisk/kroatisk/serbisk/montenegrinsk og albansk som tolkespråk, er de språkgruppene som har gjennomsnittlig lengst erfaring med i underkant av 25 år. For de fleste språkgrupper ser det ut til å være en viss sammenheng mellom når tolkebehovet oppsto og gjennomsnittlig erfaring. Norsk tegnspråk skiller seg imidlertid ut med at behovet har vært stabilt svært lenge samtidig som gjennomsnittlig tolkeerfaring i denne språkgruppen er under gjennomsnittet sammenlignet med øvrige språk. Dette kan tyde på at det er en større gjennomtrekk av tegnspråktolker enn av tolker på andre språk.

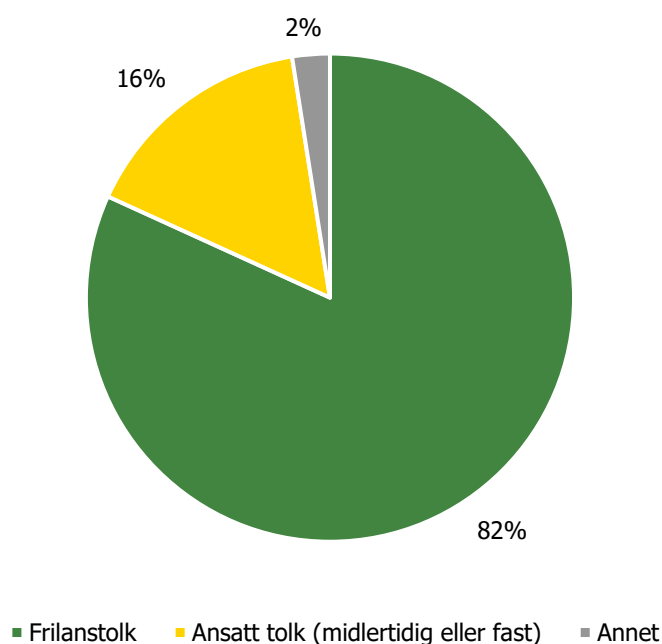
3. Paradokser i yrkestilknytning og arbeidsmengde

I undersøkelsen ble tolkene spurt om sin tilknytning til tolkeyrket, bedt om å anslå hvor stor andel av sin årsinntekt de har fra tolking, og anslå antall timer de tolker per uke. Disse tre temaene kan samlet si noe om tolkenes yrkestilknytning og arbeidsmengde.

Tilknytningsform

Tolkene ble spurt⁷ om de jobber frilans eller er ansatt i en stilling som tolk.

Figur 3.1 Tilknytningsform (N=634)



82 prosent av tolkene oppgir at de jobber som frilansere, en liten økning fra 78 prosent i 2023. 16 prosent er ansatt i tolkestillinger. Dette viser at de aller fleste tolker i Norge i dag er frilanstolker, en yrkestilknytning som innebærer at det er yrkesutøverne selv som bærer mye av det organisatoriske ansvaret knyttet til utnyttelse av arbeidskapasitet. Av de som oppgir å

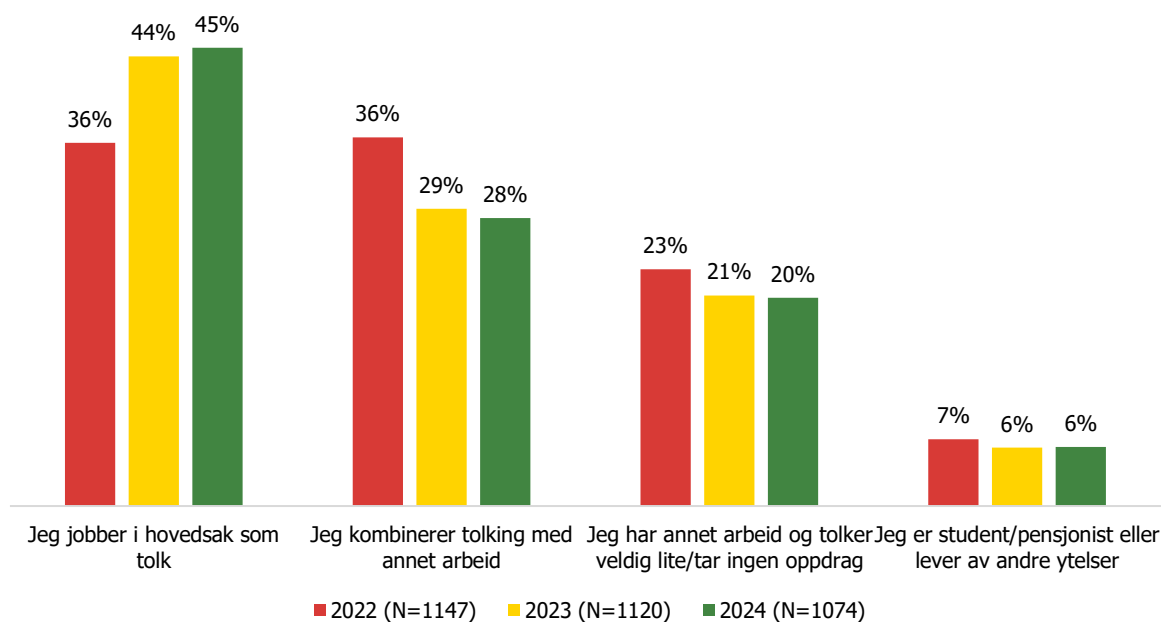
⁷ Dette spørsmålet ble kun stilt til de respondentene som på spørsmål om sin tilknytning til tolkeyrket hadde oppgitt at de i hovedsak jobber som tolk eller tar tolkeoppdrag ved siden av annet arbeid.

være ansatt i faste og midlertidige stillinger som tolk, oppgir to tredjedeler norsk tegnspråk som sitt tolkespråk, så her skiller dette språket seg vesentlig fra de andre tolkespråkene.

Tilknytning til tolkeyrket

For å kartlegge tolkenes tilknytning til tolkeyrket, ble tolkene bedt om å svare på om de i hovedsak jobber som tolk, om de kombinerer tolking med annet arbeid, eller om de primært lever av annet arbeid eller andre inntektskilder.

Figur 3.2 Tilknytning til tolkeyrket



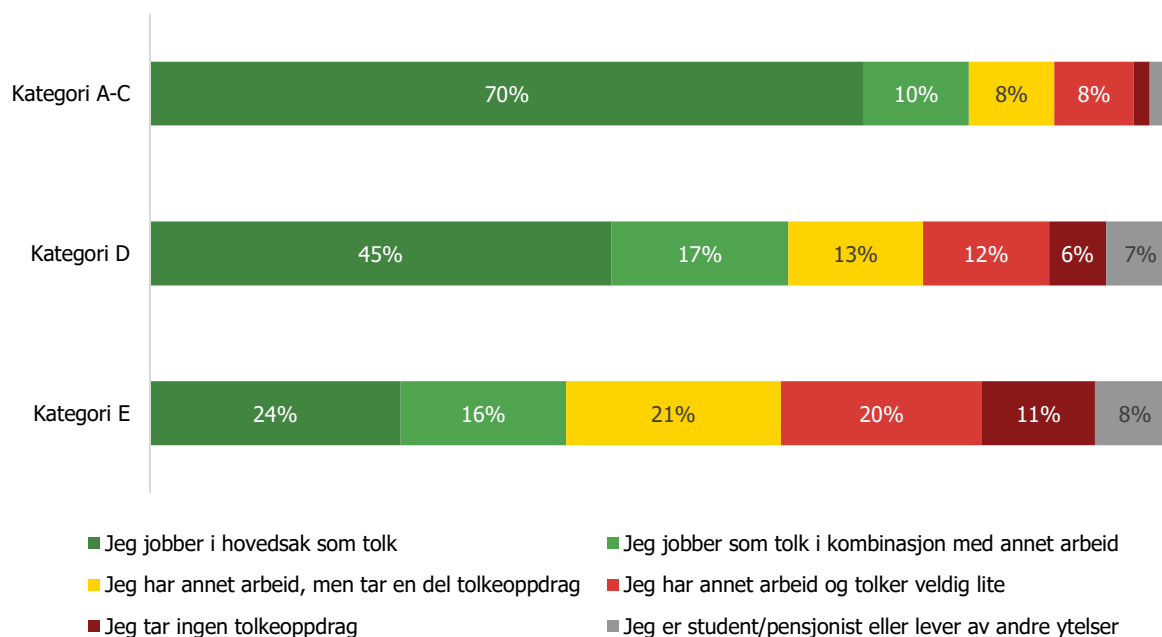
Fra 2022 til 2023 var det en positiv utvikling i hvor stor andel av respondentene som oppga at de i hovedsak jobber som tolk, fra 36 prosent i 2022 til 44 prosent i 2023. Det siste året har andelen holdt seg på et tilsvarende høyt nivå, til tross for at antall oppføringer i Nasjonalt tolkeregister økte med 23 prosent i Nasjonalt tolkeregister i 2024⁸ og man dermed kunne forventet større konkurranse om tolkeoppdragene. I overkant av en fjerdedel av respondentene (28 prosent) oppgir i 2024 at de jobber som tolk i kombinasjon med annet arbeid, og en tilsvarende andel (26 prosent) tolker veldig lite eller ingenting, eller lever av andre ytelser.

Hvis vi ser nærmere på tolkenes tilknytning til tolkeyrket i lys av kvalifikasjoner, ser vi i 2024 som i foregående år at de høyt kvalifiserte tolkene har en sterkere yrkestilknytning enn de

⁸ IMDi (2025). Årsrapport for 2024.

med lavere kvalifikasjoner. I figur 3.2 er noen av svaralternativene slått sammen, mens i figur 3.3 representeres alle seks svaralternativene hver for seg.

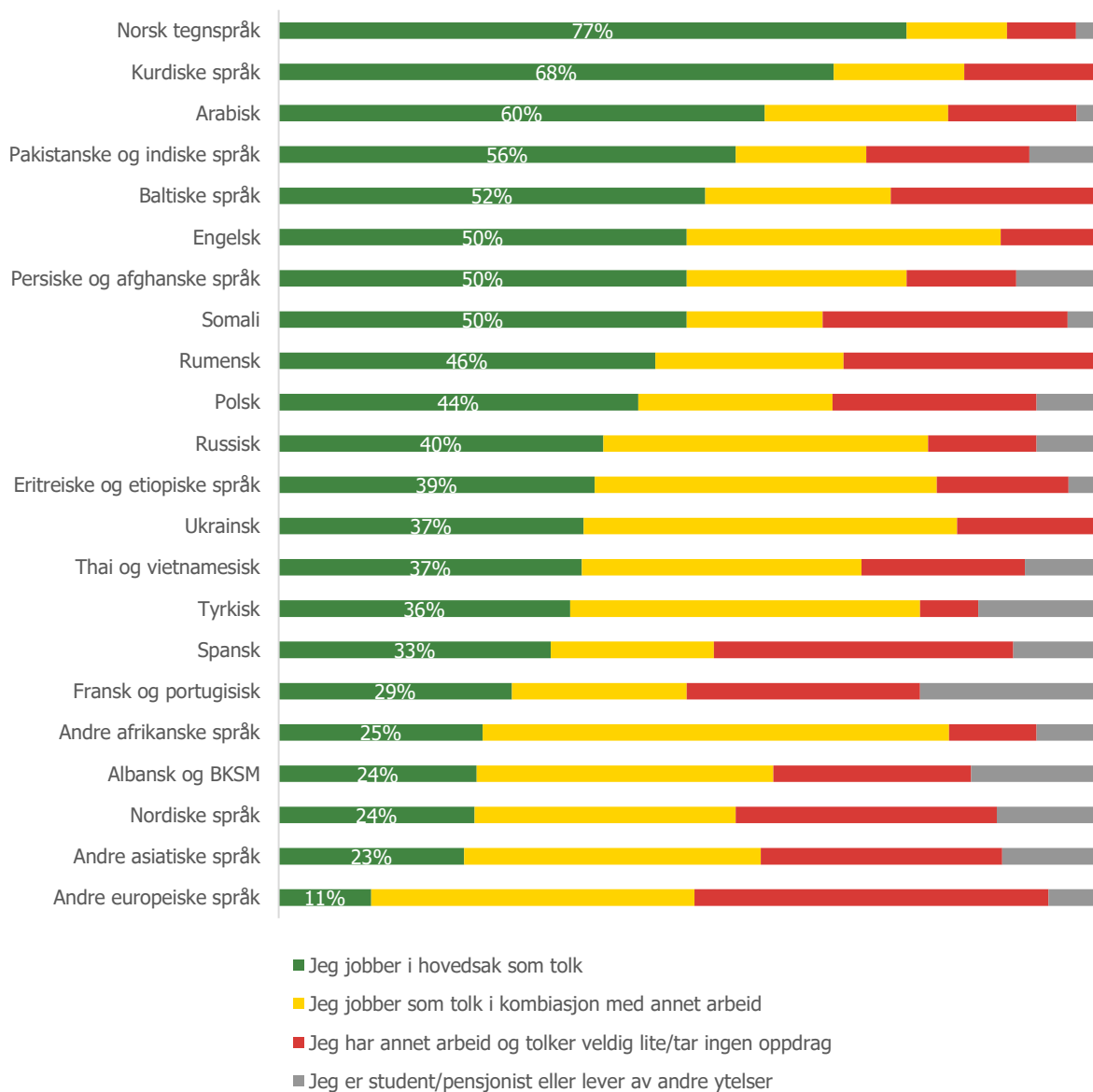
Figur 3.3 Tilknytning til tolkeyrket etter kvalifikasjonskategori (N=1037)



Blant tolkene med statsautorisasjonsbevilling og/eller bachelorgrad i tolking, jobber 70 prosent i hovedsak som tolk, og bare 12 prosent oppgir å tolke lite eller ikke i det hele tatt. Blant de lavest kvalifiserte tolkene i kategori E, oppgir derimot kun en fjerdedel at de i hovedsak jobber som tolk, og to femtedeler av tolkene at de tolker lite eller ikke i det hele tatt. Dette er relativt uendret sammenlignet med 2023, bortsett fra en liten økning i andelen tolker i laveste kategori som oppgir at de i hovedsak jobber som tolk.

Når det gjelder geografisk fordeling finner vi liten variasjon mellom tolker i ulike landsdeler. Blant tolker i Oslo og Trøndelag oppgir halvparten at de i hovedsak jobber som tolk, i Akershus, Buskerud, Vestfold og Vestland fylke gjelder dette nesten halvparten av tolkene, mens det i resten av landet ligger omkring 40 prosent. Forskjellene i yrkestilknytning er imidlertid større når man fordeler tolkene etter språkgruppe enn når man fordeler etter geografiske forskjeller.

Figur 3.4 Tilknytning til tolkeyrket etter språkgruppe (N=1047)



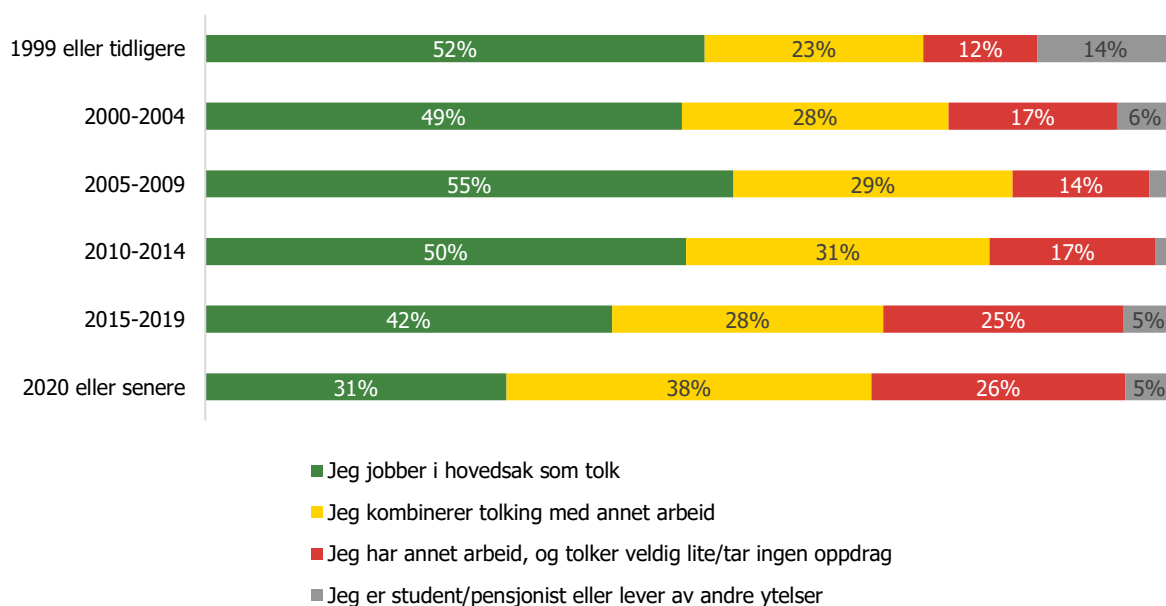
Andelen av tolker som oppgir at de i hovedsak jobber som tolk, varierer fra over 75 prosent på norsk tegnspråk og over 60 prosent på kurdiske språk og arabisk, til rundt 10 prosent i språkgruppen «andre europeiske språk» som inneholder mange språk med relativt liten oppdragsmengde og et lite antall tolker.

Størst nedgang i andel som i hovedsak jobber som tolk finner vi på somali (fra 66 til 50 prosent). Andelen har gått opp på pakistanske og indiske språk (fra 39 til 56 prosent), rumensk (fra 33 til 46 prosent) og språkgruppen «andre afrikanske språk» (fra 8 til 25 prosent). Den store økningen på andre afrikanske språk regner vi med er knyttet til den store økningen i

tolkebehovet på kinyarwanda/kirundi og swahili de siste årene⁹. På russisk og ukrainsk har det vært en nokså marginal økning på 4 prosentpoeng, og øvrige språk og språkgrupper ligger også like stabilt som disse to språkene.

I 2024 ser vi, som i foregående år, at språk hvor det har vært rask økning i etterspørselen ligger relativt sett langt lavere i kapasitetsutnyttelse enn dekningsgraden av tolker skulle tilsi. Når det gjelder ukrainsk og russisk jobber paradoksalt nok fremdeles bare om lag to femtedeler av tolkene i hovedsak som tolk, til tross for de store flyktningankomstene fra Ukraina de siste tre årene. Oppdragsmengden på begge disse språk har økt markant fra 2023 til 2024, men dette gjenspeiles altså ikke i en økning i andel av de kvalifiserte tolkene som i hovedsak jobber som tolk. Rapporten Tolkemonitor SPRÅK har beregnet større tolkebehov og lavere tolkedekning på russisk og ukrainsk enn på arabisk, somali og norsk tegnspråk i 2024. Det er derfor bekymringsfullt at offentlige organer ikke i større grad benytter seg av kapasiteten til de kvalifiserte tolkene på ukrainsk og russisk. Dette kan henge sammen med at mange av tolkene på russisk og ukrainsk har kommet inn i yrket de siste årene, og at tolker med kort fartstid i yrket i mindre grad oppgir at de i hovedsak jobber som tolk. Dersom man fordeler tolkene etter hvor lang erfaring de har med å jobbe som tolk, ser antall år i yrket ut til å være av moderat betydning:

Figur 3.5 Tilknytning til tolkeyrket etter erfaring (N=1057)



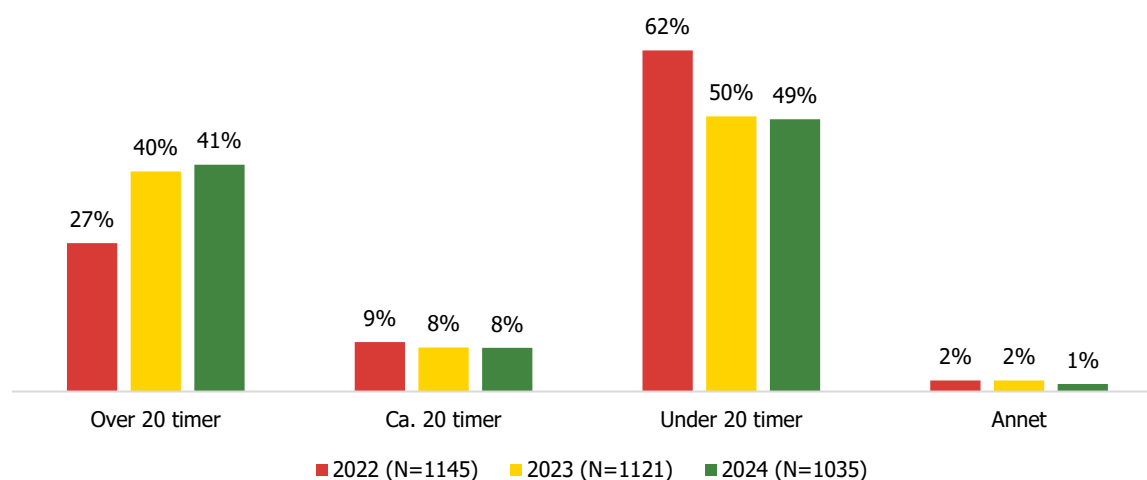
⁹ Oslo Economics (2025). Tolkemonitor SPRÅK 2024, tilgjengelig fra <https://www.imdi.no/tall-og-fakta/rapporter/tolkemonitor-sprak-2024/>

Omkring halvparten av tolkene som har 10 års erfaring eller mer oppgir at de i hovedsak jobber som tolk, mens andelen er nede i en tredjedel for de som begynte å jobbe som tolk i løpet av de siste fem årene.

Tolkenes arbeidsmengde

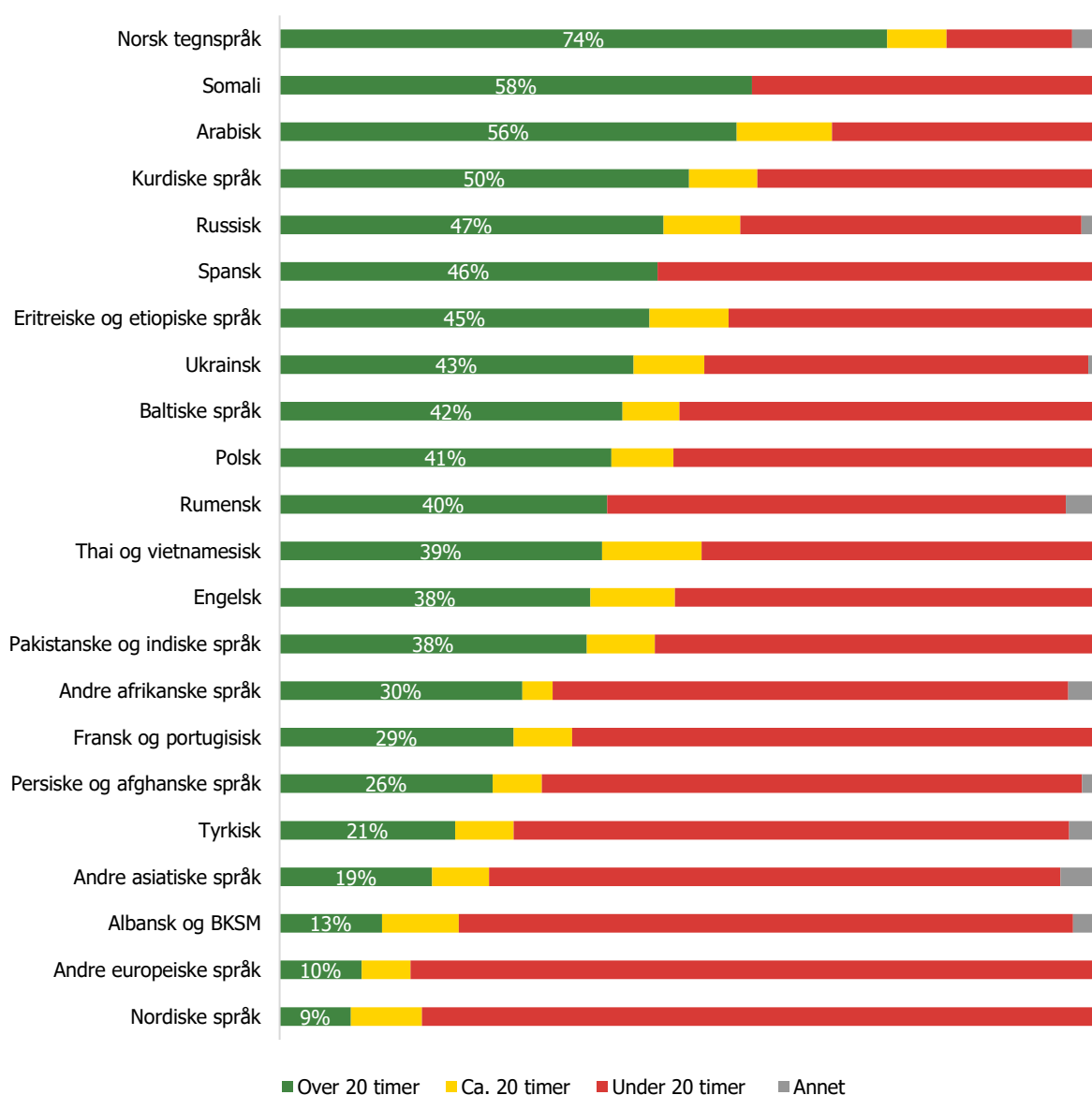
For å kartlegge tolkenes nåværende arbeidsmengde nærmere, ble det stilt spørsmål om hvor mye man tolker i løpet av en vanlig uke.

Figur 3.6 Hvor mye tolker du i løpet av en vanlig uke?



Vel to femtedeler av respondentene (41 prosent) svarer i 2024 at de tolker enten «det meste av dagen de fleste dager», eller «noen timer de fleste dager, men ofte ikke full dag». Dette er de første to svaralternativene, som vi samlet har gruppert til «over 20 timer i uka». Det er en liten økning fra 2023. Snaut en tiendedel svarer i år som de to foregående år at de tolker ca. halvparten av tiden. Andelen som tolker mindre enn dette, enten ved å tolke «noen dager i uken og ofte bare noen få timer», eller at de «har veldig få oppdrag», har gått ned fra 62 prosent i 2022, til 49 prosent i 2024. Disse har vi samlet gruppert til «under 20 timer i uka». Noe av endringen fra 2022 skyldes at tegnspråktolker ikke var oppført i Nasjonalt tolkeregister før i 2023, og at mange av tolkene med norsk tegnspråk som tolkespråk oppgir å tolke mye. Variasjonen mellom tolker i ulike språkgrupper er svært stor.

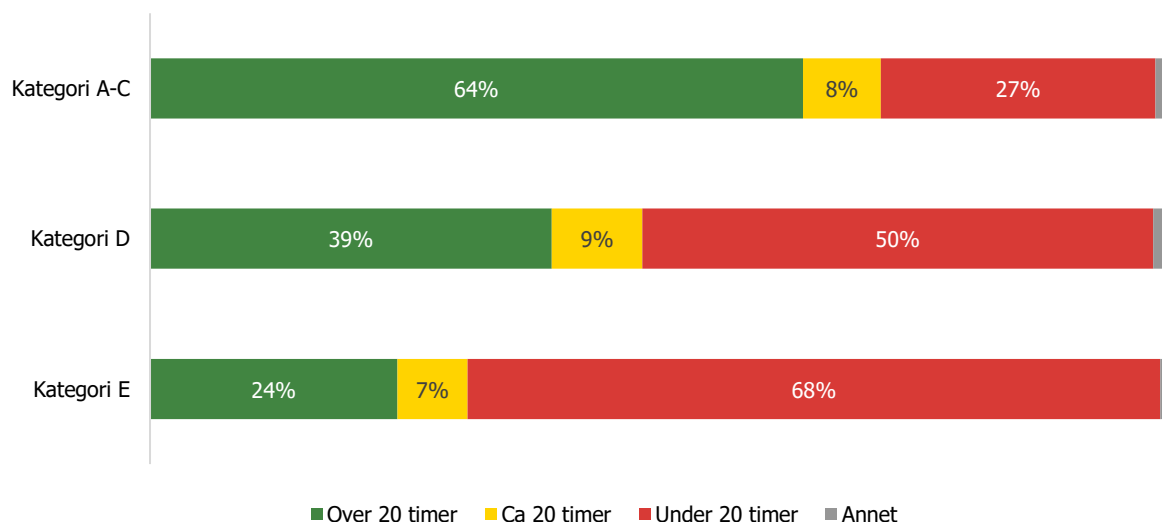
Figur 3.7 Ukentlig arbeidsmengde etter språkgruppe (N=1008)



Andelen tolker som oppgir at de jobber over 20 timer i uka med tolking, varierer fra over to tredjedeler til under ti prosent. Norsk tegnspråk skiller seg i år som i fjor ut som det språket der tolkene oppgir å ha størst arbeidsmengde, etterfulgt av somali og arabisk. På disse tre språkene tolker henholdsvis 74, 58 og 56 prosent av tolkene over 20 timer i uka. I motsatt ende finner vi, som i 2022 og 2023, flere europeiske språk (albansk, bosnisk/kroatisk/serbisk, nordiske språk og språkgruppen «andre europeiske språk»). Når det gjelder språkgruppene «kurdiske språk» og «andre afrikanske språk» har det vært en markant økning i oppdragsmengde fra 2023 til 2024. På kurdiske språk finner vi ikke noen økning i oppdragsmengde i samme periode, så det er uklart for oss hva årsakene til dette kan være, men det kan skyldes tilfeldigheter. Når det gjelder språkgruppen «andre afrikanske språk» var det i 2023 8 prosent av respondentene som tolket over 20 timer i uka i 2023, dette har nå økt til 30 prosent i 2024. Dette skyldes som nevnt over trolig den store økningen i mengden

tolkeoppdrag på kinyarwanda, kirundi og swahili i 2024¹⁰. Figuren som helhet viser at det gjennomgående er mye ubenyttet arbeidskapasitet blant tolkene på de aller fleste språk. Arbeidsmengden varierer også mye mellom tolker i ulike kvalifikasjonskategorier.

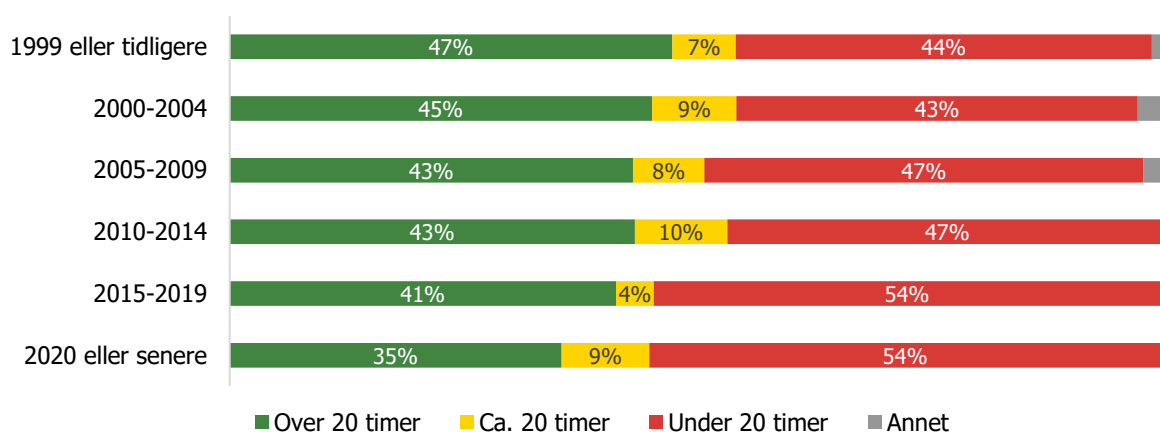
Figur 3.8 Ukentlig arbeidsmengde etter kvalifikasjonskategori (N=998)



Figur 3.8 viser i år som foregående år at høyt kvalifiserte tolker gjennomgående bruker mer tid i løpet av arbeidsuken på tolkeoppdrag enn de lavt kvalifiserte tolkene. Variasjonen i arbeidsmengde er mindre mellom kvalifikasjonskategoriene enn mellom de ulike språkgruppene. Når vi ser på tolkenes arbeidsmengde i lys av fartstid i yrket, finner vi relativt små forskjeller.

¹⁰ Oslo Economics (2025). Tolkemonitor SPRÅK 2024, tilgjengelig på <https://www.imdi.no/tall-og-fakta/rapporter/tolkemonitor-sprak-2024/>

Figur 3.9 Ukentlig arbeidsmengde etter erfaring i tolkeyrket (N=1020)



Blant de tolkene som oppgir å ha jobbet som tolk 2014 eller tidligere, er det en litt større andel som jobber over eller rundt 20 timer i uka enn blant de som begynte å jobbe som tolk etter 2015. Forskjellene er imidlertid små. Den eneste gruppen som skiller seg vesentlig fra de øvrige, er de som begynte å jobbe som tolk i 2020 eller senere. I denne gruppen er det kun 35 prosent av respondentene som oppgir å tolke over 20 timer i uka. Særlig med tanke på at de fleste av disse har tolkespråk hvor etterspørselen er så stor at språket har blitt prioritert til kvalifiseringstilbud i tolking disse årene, er denne andelen lavere enn man kunne forvente. Det tyder igjen, som også ble tatt opp i den språkvisse analysen (figur 3.7) på at det tar tid for nylig kvalifiserte tolker å etablere seg i yrket, også på språk hvor etterspørselen er stor.

Sammenlignet med undersøkelsen i 2022 og 2023 ser vi at tolkene i språk med rask økning i etterspørsel (ukrainsk og russisk) i mindre grad enn tidligere beskriver at de får for få forespørsler om oppdrag. Samtidig ser det ut som at tolker som har kommet inn i tolkeyrket de senere årene fortsatt har utfordringer med å etablere seg som tolk:

Jeg har ikke fått noen oppdrag ennå, men kanskje skal prøve i fremtida som frilans. Jeg har ikke nok informasjon hvordan jeg finner oppdrag og hva er reglene om frilans arbeid ved siden min hovedjobb (tolk i ukrainsk i kategori E).

Som svar på det åpne spørsmålet, peker flere tolker på sammenhengen mellom organisatoriske løsninger, lønns- og arbeidsbetingelser, og tolkenes kapasitet og oppdragsdekning. Det kan være spesielt utfordrende å orientere seg blant alle virksomheter og betingelser når man er ny som tolk, og dette kan være en grunn til at yrkestilknytningen er svakere blant nylig kvalifiserte tolker. Ujevn tilgang til tolkeoppdrag, mange korte oppdrag, og dårlig organisering og koordinering fra oppdragsgivernes side skaper ifølge mange av respondentene en uforutsigbar arbeidshverdag.

[...] det er to hovedutfordringer som gjør det vanskelig å leve av å være tolk. Den ene er at det som regel er en stor "opphopning" av oppdragsforespørsler i enkelte tidsrom, og veldig lite forespørsler andre tidsrom. Da får man ikke "fylt opp" dagen, og det gjør det mye mindre attraktivt å takke ja til kortere oppdrag [...]. Den andre hovedutfordringen (som henger sammen med den første), er at kunder (og

tolkeformidlere) er svært lite fleksible på tid [...]. I kombinasjon fører disse to faktorene til en mye dårligere kapasitetsutnyttelse enn det kunne vært. Et annet element her, er også at noen oppdrag har en tendens til å vare lenger enn bestilt – altså at en kun bestiller én time når det erfaringsmessig (nesten) alltid er for kort tid til å gjennomføre møtet, og så ønsker at tolken skal være med lenger, og blir frustrert i tilfeller hvor tolken har andre oppdrag etter, og derfor ikke har mulighet (tolk i kategori A med lang erfaring i yrket)

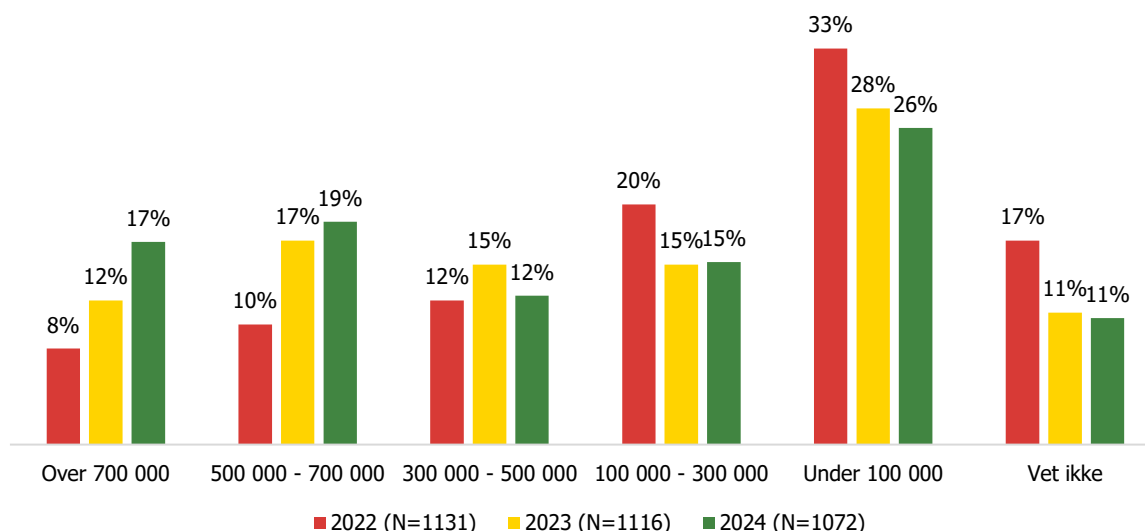
Problemet mitt er at jeg ofte får forespørsel om korte oppdrag, mange hver dag, men de passer ikke med hverandre. Jeg ender derfor ofte opp med ledig tid midt på dagen hvis jeg først takker ja til noen korte oppdrag. (...) Det å få strøppdrag til å passe sammen og utgjøre en brukbar arbeidsdag er den største utfordringen for tolker, mener jeg. Det gir ikke god bruk av vår kapasitet heller. (Tolk i polsk i kategori A)

Tolkene trekker spesielt fram at det er særlig krevende for hver enkelt å organisere korte tolkeoppdrag fra ulike oppdragsgivere slik at de fyller en hel arbeidsdag. Konsekvensene av disse forholdene er, ifølge tolkene, dårlig utnyttelse av kapasitet og at det blir utfordrende å leve av tolking på heltid.

Inntekt fra tolking

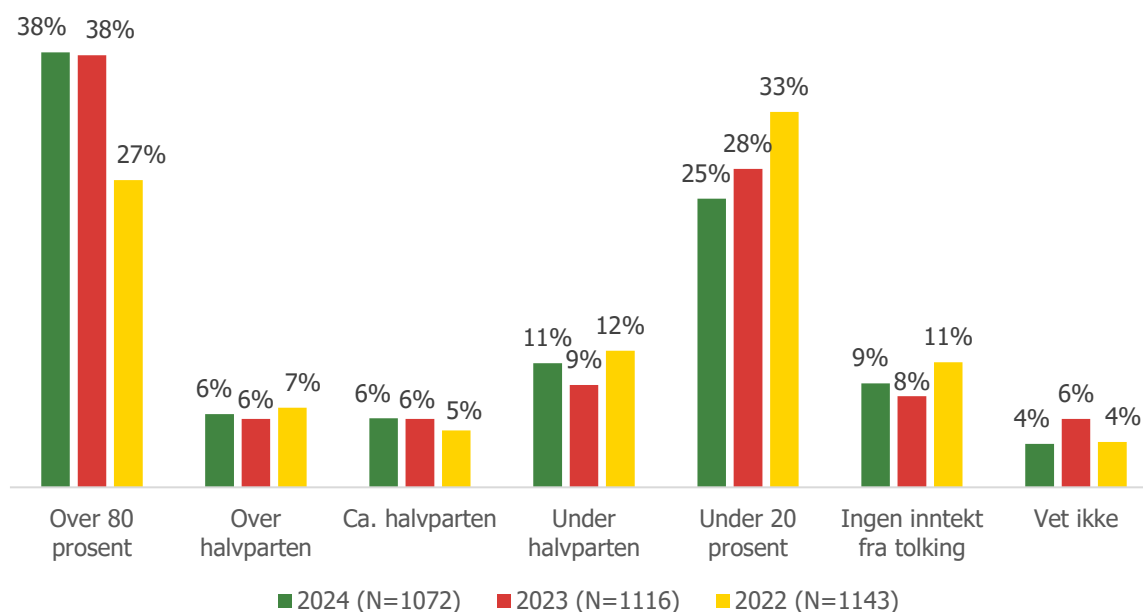
Tolkene ble spurt om å anslå forventet brutto årsinntekt fra tolking i 2024.

Figur 3.10 Forventet brutto årsinntekt fra tolking



Denne figuren viser at tolkeyrket for en stor andel av tolkene gir relativt lav inntekt, selv om utviklingen fra 2022 til 2024 er positiv. Vel en tredjedel av tolkene oppgir nå en forventet årsinntekt på over 500 000 kroner fra tolking. I underkant av en fjerdedel av tolkene oppgir at de forventer å tjene under 100 000 kroner på tolking i 2024. For å fange opp inntektssituasjonen for tolker mer helhetlig ble respondentene også bedt om å anslå hvor stor andel av samlet årsinntekt i 2024 de forventer at vil komme fra tolkeoppdrag.

Figur 3.11 Forventet andel av årsinntekt fra tolking



Nesten 40 prosent av tolkene oppgir i 2024 tolking som sin hovedinntektskilde. Det er en markant økning fra 2022, som ser ut til å ha stabilisert seg på dette nivået i 2024. Nesten like mange (34 prosent) svarer at de ikke har inntekt fra tolking eller at tolking står for så lite som under 20 prosent av årsinntekten.

I frittekstsvarene viser enkelte respondenter til at de har opplevd en positiv utvikling knyttet til blant annet lønns- og arbeidsbetingelser, og at dette har hatt en positiv virkning på deres arbeidssituasjon:

På den positive siden virker det som om det er en større bevissthet om bruk av tolk, noen betingelser har blitt bedre (selv om det fortsatt er en vei å gå), og jeg synes at både IMDi og [tolke]foreninger har gjort en god jobb for å fremme tolkeprofesjonen det siste året. (tolk i kategori A med over 10 års erfaring)

I likhet med tidligere undersøkelser om tolkekapasitet er det imidlertid de negative forholdene ved lønns- og arbeidssituasjonen som flertallet av tolkene utdyper i frittekstsvarene. Flere peker på at lønnsvilkårene gjør det vanskelig å leve av jobben som tolk, og at lønnen ikke står i forhold til tolkenes kompetanse. Til sammen gjør disse forholdene at jobben som tolk er krevende.

Utdannede tolker betales oftest på et nivå som ikke på noen måte samsvarer verken med tolkens kompetanse, eller med betydningen av en godt utført tolkejobb, økonomisk så vel som menneskelig. (tolk i kategori D)

Lønn er viktig! Det jeg hører fra andre - og det jeg selv har fått tilbud om - er altfor lavt. Det er mange useriøse aktører, inkludert statlige, som ikke verdsetter den viktige fagkompetansen tolker har! (tolk i kategori E med under 5 års erfaring)

Enkelte trekker fram at lønnsvilkårene gjør at de er nødt til å kombinere tolkejobben med andre jobber. Dette gir også begrensninger i hvor mange tolkeoppdrag de kan ta på seg.

Ofte, når jeg har lyst til å jobbe ekstra som tolk, så legger jeg om dagen og går i minus på inntekt da jeg må ta en time fri fra den ekte jobben som er stabil og så hender det ofte at folk ikke ringer eller gir beskjed at de ikke trenger tolk. (tolk i et asiatisk språk i kategori E)

For meg som har fast fulltidsjobb, er det ikke så enkelt å få fri til lengre oppdrag. Jeg er nødt til å skaffe meg vikar. Hvis oppdraget blir avbestilt, taper jeg mye inntekt. (tolk i et baltisk språk i kategori B)

Et gjennomgående tema ved lønns- og arbeidsbetingelsene, som også har vært løftet i tidligere undersøkelser om tolkers kapasitet, er betaling for oppdrag som avlyses på kort varsel og reiseutgifter i forbindelse med tolkeoppdrag. Enkelte respondenter beskriver erfaringer med at offentlige virksomheter ikke lenger betaler for oppdrag som avbestilles, og at de heller ikke dekker reiseutgifter til og fra tolkeoppdrag, og dette blir opplevd som en forringelse av lønns- og arbeidsvilkår.

Avbestillingsvilkårene er svært uheldige for tolkende hos mange av oppdragsgiverne. Dette er et av de kriteriene jeg vurderer sterkest når jeg vurderer om jeg skal takke ja eller nei til oppdrag. (Tolk i spansk i kategori B)

Det må gjøres noe kraftig alvorlig med tolkers arbeidsvilkår, det er rett og slett snakk om sosial dumping, selv hos kommunale tjenester. [...] For eksempel en kommunal tjeneste som krever at du reiser tre timer til oppdragssted med buss, slik at de kan dekke bussbilletten din og null reisetid/medgått arbeidstid - det legges på tolkens kappe. Det er totalt useriøst, og tvinger tjenestene over på telefontolking. (Tolk i russisk i kategori D).

Samlet viser dette at lønns- og arbeidsforhold ikke er noe som er utelukkende knyttet til honorarsats, men at yrkestilknytning og arbeidsmengde også påvirkes av en rekke andre forhold som avlysningsbetingelser, forpliktelsesfrister, og dekning av forberedelsestid, reisetid og reiseutgifter, og tid som medgår til administrasjon av oppdragene.

Paradokser i yrkestilknytning og arbeidsmengde

Svarene på både flervalgsspørsmålene og det åpne spørsmålet viser at tolkene opplever stor grad av usikkerhet knyttet til arbeidsmengde, inntekt og arbeidsforhold. Alt i alt innebærer dette at det ikke er samsvar mellom tolkebehovet i offentlig sektor og tolkenes arbeidsmengde. Dette fører paradoksalt nok til at det offentlige opplever tolkemangel på en rekke språk, mens tolkene gjennomgående rapporterer om at de mangler arbeid. Tolkene

beskriver at både regelverkene hos ulike virksomheter, den store variasjonen i lønns- og arbeidsbetingelser mellom sektorer og virksomheter, og øvrige forhold oppleves som en belastning og gjør det vanskelig for dem å satse på tolkeyrket. Svarene viser også at organisatoriske løsninger hos offentlige organer er noe som i stor grad bidrar til å skape tolkemangel til tross for at tolkequalifiseringen er omfattende og treffsikkert innrettet mot de språkene hvor behovet er størst. Når tolker opplever at organisatoriske løsninger ikke fungerer godt for dem, fungerer dette som en barriere mot å satse på tolkeyrket til tross for at de trives godt med selve tolkingen i tolkede samtaler og møter.

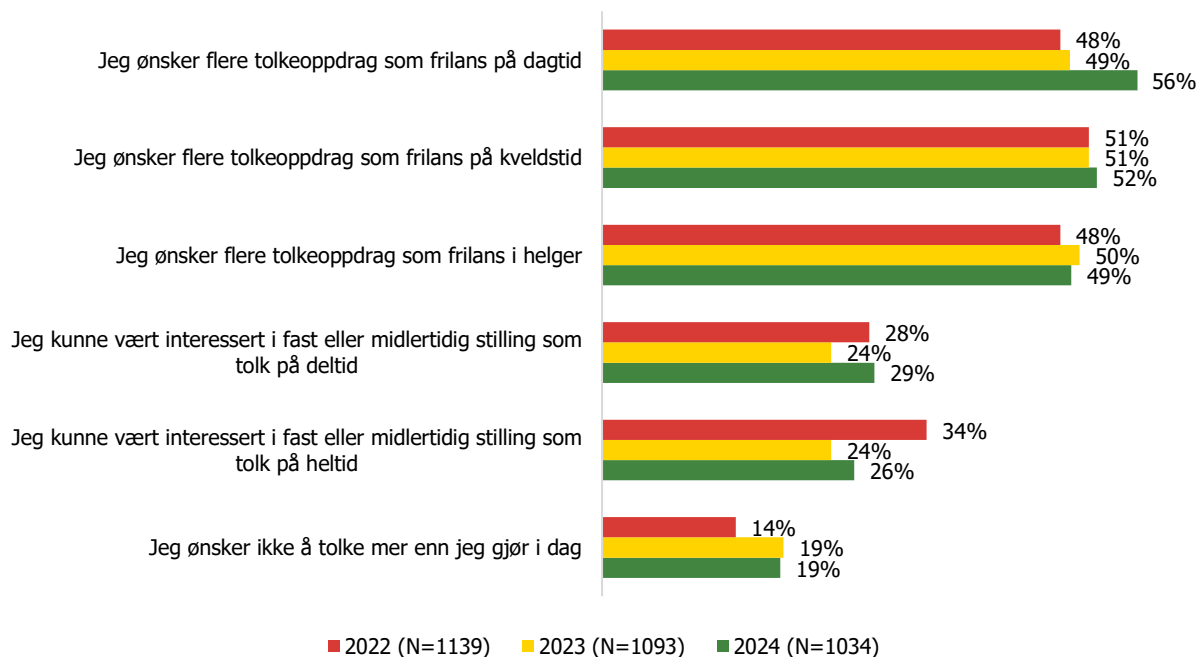
4. Paradokser i kapasitet og tilgjengelighet

I undersøkelsen ble tolkene stilt flere spørsmål om tilgjengelighet, og de tolkene som oppga å ha annet arbeid og/eller ubenyttet kapasitet, ble stilt spørsmål om årsaker til dette. Disse temaene kan samlet si noe om tolkenes nåværende kapasitet og tilgjengelighet, samt hvilke organisatoriske løsninger som kan sette offentlige organer i stand til å få dekket sine tolkebehov.

Tilgjengelighet for tolking

Tolkene fikk spørsmål om de ønsket å tolke mer enn de gjør i dag på dagtid, kveldstid og/eller i helger, samt om de kunne vært interessert i heltids- eller deltidsstilling som tolk. Her var det mulig å krysse av for alle aktuelle alternativer.

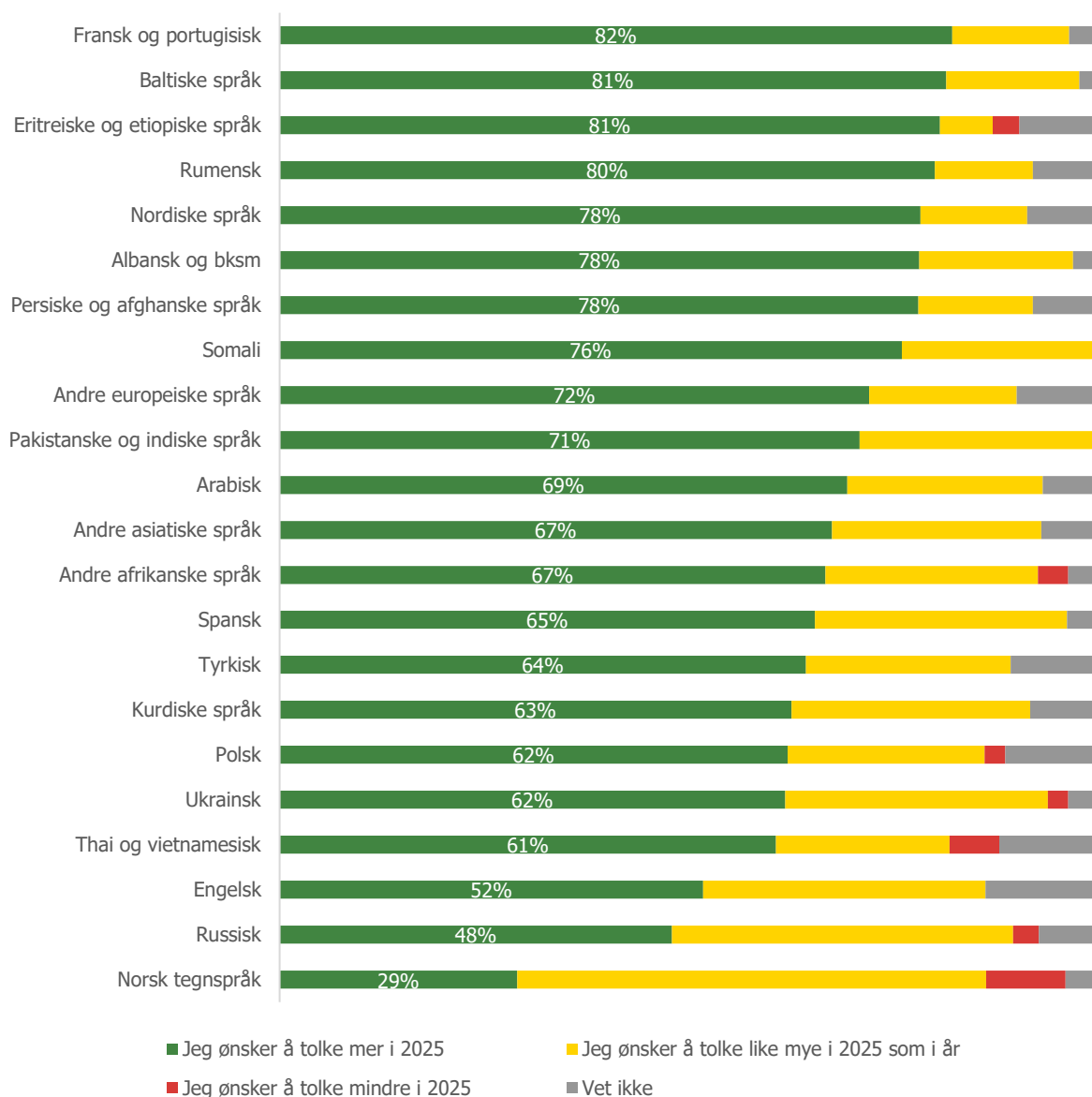
Figur 4.1 Tilgjengelighet for flere oppdrag



Fire femtedeler av tolkene svarer at de ønsker å jobbe mer, enten på dagtid, kveldstid og/eller i helger. Andelen tolker som ønsker flere frilans-tolkeoppdrag på dagtid, når offentlige virksomheters tolkebehov er størst, er nå oppe i hele 56 prosent. Rundt en fjerdedel av tolkene svarer at de kunne tenke seg heltids- eller deltidsstilling som tolk, en liten økning fra 2023. 19 prosent av tolkene svarte som året før at de ikke ønsker å tolke mer enn de gjør i dag.

Som svar på det åpne spørsmålet svarte mange tolker, som i foregående år, at de gjerne skulle tolket mer enn de gjør i dag. Det er også mange som har sett seg nødt til å finne eller beholde fast jobb i et annet yrke som følge av dårlig forutsigbarhet, og disse tolkene beskriver at de som oftest har lite tid til å ta tolkeoppdrag selv om det er tolking de ønsker å jobbe med. Ønsket om større oppdragsmengde varierer imidlertid en del mellom tolker på ulike tolkespråk.

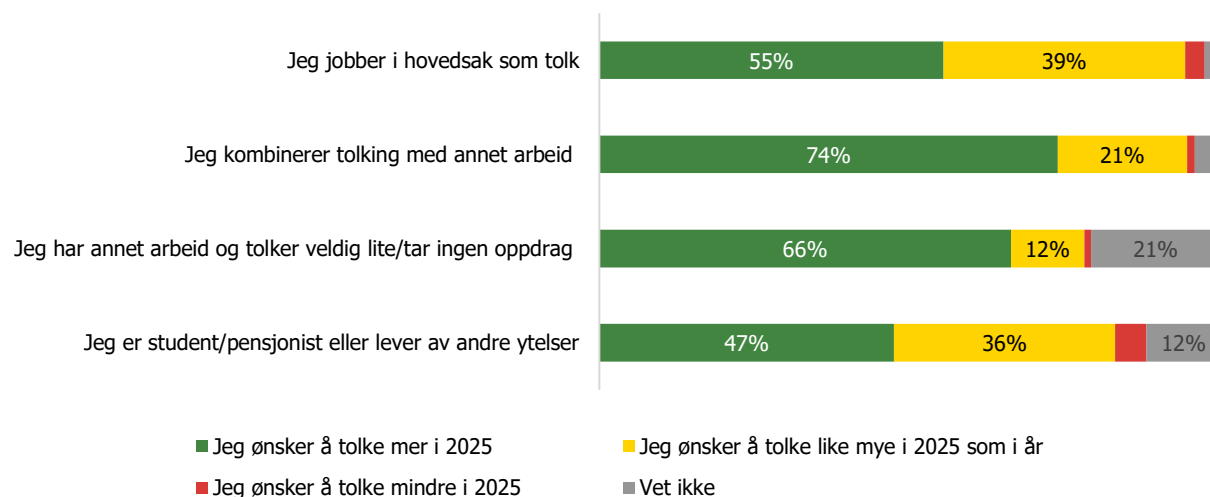
Figur 4.2 Tilgjengelighet for flere oppdrag etter språkgruppe (N=1009)



Flertallet av tolker i alle språkgrupper ønsker å tolke mer enn de gjør i dag, med unntak av norsk tegnspråk hvor under en tredjedel av tolkene ønsker å tolke mer. Dette kan ha sammenheng med at en relativt stor andel av tegnspråktolkene som nevnt over er fast ansatt i heltidsstillinger, hvor flere tolkeoppdrag ikke gir høyere inntjening, bare en travlere arbeidsdag.

På de andre tolkespråkene ønsker mellom 48 prosent og 100 prosent av tolkene i samtlige språkgrupper å tolke mer enn de gjør i dag. På fransk, portugisisk, rumensk, baltiske språk og eritreiske og etiopiske språk svarer over 80 prosent av tolkene at de ønsker å tolke mer enn de gjør i dag. På ukrainsk og russisk, som er de to språkene som har hatt den største økningen i etterspørsel de siste to år og hvor Tolkemonitor-kartleggingene viser for få kvalifiserte tolker, er det også paradoksalt nok så mange som henholdsvis 62 og 48 prosent av tolkene som ønsker å tolke mer enn de gjør i dag.

Figur 4.3 Tilgjengelighet for oppdrag etter tilknytning til tolkeyrket (N=1034)

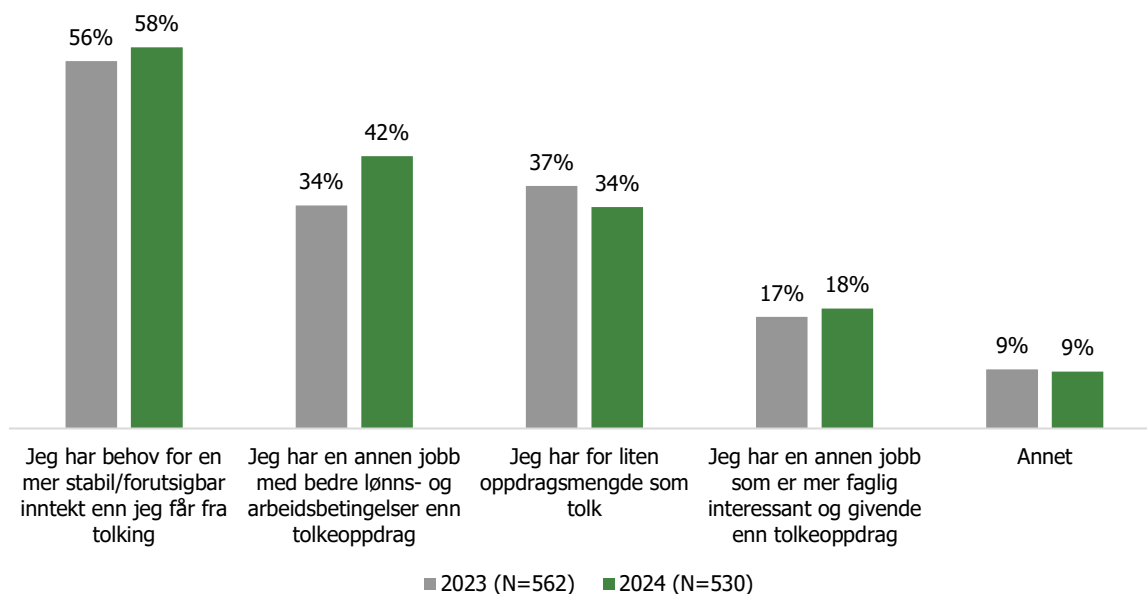


Over halvparten av tolkene som oppgir at de i hovedsak jobber som tolk, ønsker å tolke mer neste år sammenlignet med inneværende år. Den aller største restkapasiteten finnes imidlertid blant tolkene som i dag kombinerer tolking med annet arbeid, hvor over to tredjedeler av tolkene ønsker å tolke mer. Overraskende nok gjelder det samme for nesten halvparten av de tolkene som er studenter, pensjonister eller lever av andre ytelser. Alt i alt viser dette at det bør være mulig å få dekket et langt større tolkebehov enn i dag selv om antallet kvalifiserte tolker ikke skulle øke. Tolkene som oppga å ha annet arbeid i tillegg til eller i stedet for tolking, ble også spurt om årsaken til dette. Det var mulig å krysse av for flere årsaker.

Årsaker til at tolker har annet arbeid

Årsakene til at kvalifiserte tolker i Nasjonalt tolkeregister har annet arbeid, kan både skyldes at de hadde annet arbeid før de fikk sine tolkefaglige kvalifikasjoner og beholdt dette yrket, eller at de av ulike grunner har forlatt tolkeyrket. Vi skiller her ikke mellom disse to gruppene, men ser samlet på hvilke årsaker tolkene oppgir til at de har annet arbeid i tillegg til eller i stedet for tolking.

Figur 4.4 Årsaker til at en har annet arbeid i tillegg til eller i stedet for tolking

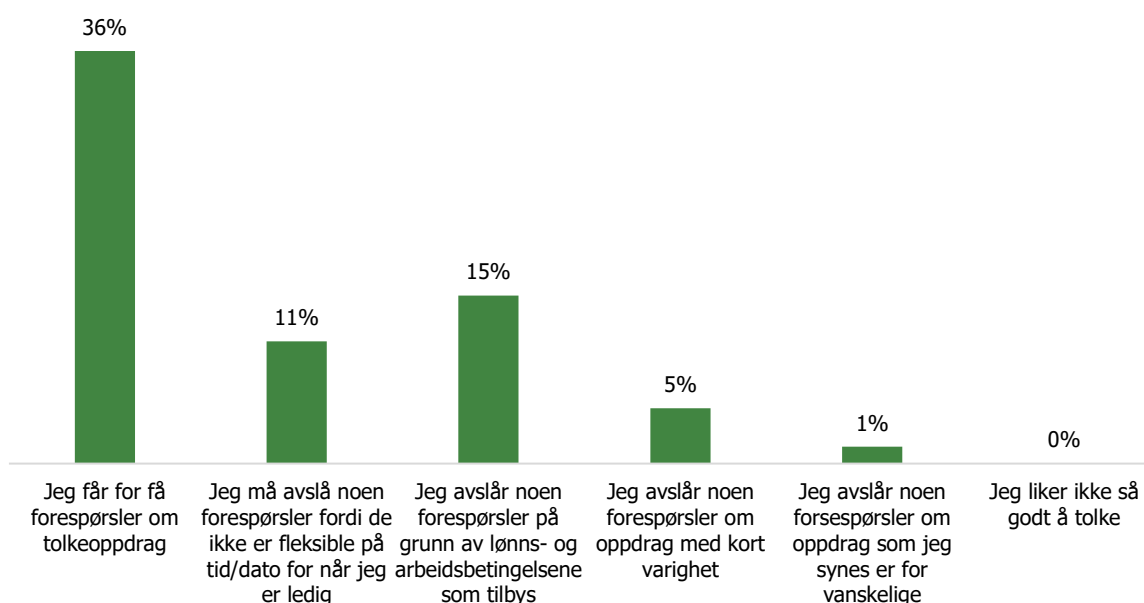


Den vanligste årsaken til at tolker har annet arbeid, er i 2024 som i 2023 behov for en mer stabil/forutsigbar inntekt enn den de får fra tolking. Andelen som oppgir bedre lønns- og arbeidsbetingelser i annet arbeid har gått noe opp fra 2023, mens andelen som oppgir for liten oppdragsmengde har gått noe ned, noe som trolig hører sammen med den relativt store økningen i antall tolkeoppdrag samlet sett fra 2023 til 2024. Kun en sjettedel av de tolkene som har annet arbeid oppgir at en av grunnene er at de har en annen jobb som de faglig sett liker bedre enn tolking.

Årsaker til ubenyttet kapasitet

Tolkene ble i undersøkelsen også bedt om å oppgi årsaker til at de ikke tolker mer enn de gjør i dag. Hvis vi skiller ut de tolkene som ikke har annet arbeid enn tolking, altså de som har svart at de i hovedsak jobber som tolk, finner vi at mengden forespørsler er det mest utslagsgivende for denne gruppen tolker.

Figur 4.5 Årsaker til ubenyttet kapasitet blant dem som i hovedsak jobber som tolk (N=472)

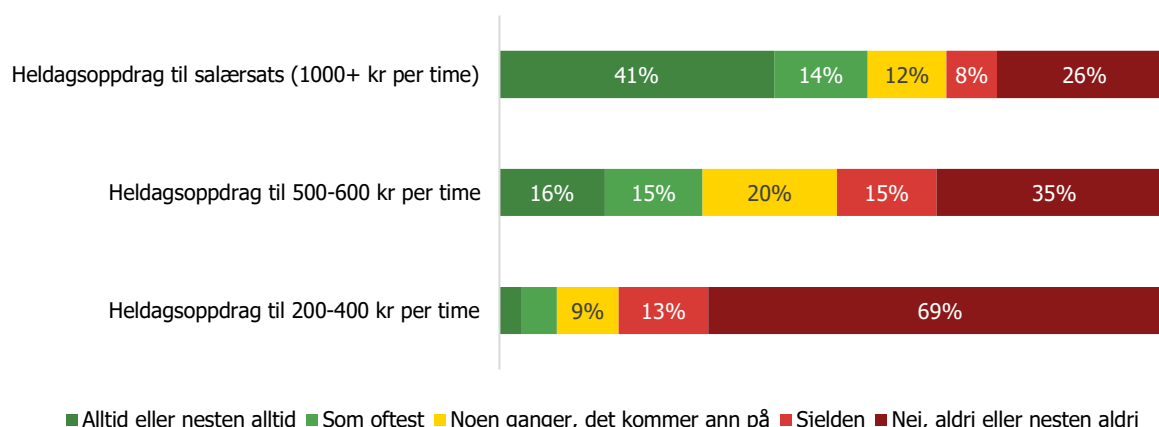


Over en tredjedel av respondentene oppgir at en grunn til at de ikke tolker mer enn de gjør, er at de får for få forespørsler om tolkeoppdrag. Lønns- og arbeidsbetingelser og manglende fleksibilitet hos de offentlige virksomhetene oppgis også, men det ser ut til at de tolkene som har en sterk yrkestilknytning i hovedsak ønsker å fylle sine arbeidsdager med oppdrag til tross for at betingelsene varierer. I tillegg er manglende fleksibilitet på dato/tid for disse tolkene av mindre betydning ettersom samlet oppdragsmengde er større. Svarene tyder også på at tolker som oppgir at de i hovedsak jobber som tolk, sjelden avslår forespørsler om oppdrag som er av kort varighet.

Tolkenes vurderinger av forespørsler

I årets undersøkelse ble tolkene stilt spørsmål om hvilke typer oppdrag de vanligvis takker ja til, avhengig av blant annet honorarsatser og oppdragsvarighet. Dette temaet var nytt av året, og ble inkludert for å få mer kunnskap om hvilke forhold som spiller inn i tolkenes vurderinger av hvilke oppdrag de påtar seg, og hvilke de ikke påtar seg. Tolkene ble bedt om å ta stilling til spørsmål om oppdrag med flere dagers varighet, heldagsoppdrag og én-timesoppdrag til ulike timesatser – og angi hva av dette det vil være aktuelt for dem å takke ja og nei til. Svarene på spørsmålene, så vel som enkelte fritekstkommentarer, viste at spørsmålene var formulert på en måte som var krevende for respondentene å forstå og ta stilling til. Vi gjengir likevel en forenklet oversikt her, da de gir en viss indikasjon på hvilke forhold som er av betydning. Til spørsmålet om heldagsoppdrag var svarfordelingen på ulike honorarsatser slik:

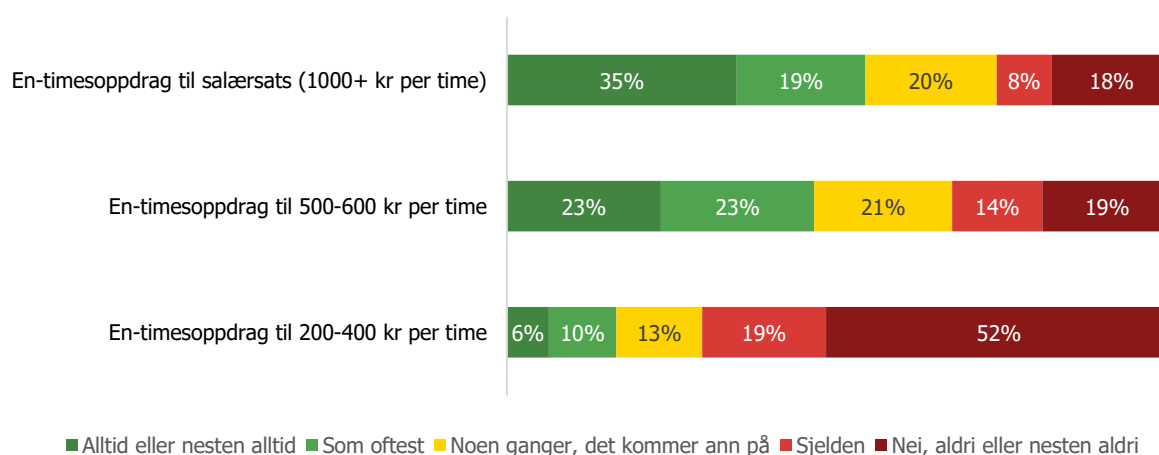
Figur 4.6 Hvilke forespørsler om heldagsoppdrag pleier du å takke ja til? (N=769)



Vel halvparten av respondentene svarte at de alltid, nesten alltid eller som oftest takker ja til heldagsoppdrag til salærsats. Går vi ned til honorarsatser rundt 500-600 kr per time, synker andelen til en tredjedel. Med de laveste honorarsatsene på 200-400 kr per time oppgir 8 prosent av tolkene at de alltid, nesten alltid eller som oftest takker ja til forespørsler om dette.

Fra tidligere års undersøkelser, så vel som annen informasjon fra tolker, offentlige organer, tolketjenester og tolkebyråer, har vi fått indikasjoner på at oppdragsvarighet også er av stor betydning for om tolker takker ja eller nei til forespørsler. For å undersøke dette ble tolkene bedt om å ta stilling til en-timesoppdrag til de samme honorarsatsene:

Figur 4.7 Hvilke forespørsler om timesoppdrag pleier du å takke ja til? (N=790)



Når oppdragsvarighet reduseres fra en hel dag til 1 time, ser vi at andelen som angir at de alltid eller nesten alltid takker ja, går litt ned fra 41 prosent til 35 prosent. Hvis vi inkluderer de som svarer at de som oftest takker ja, finner vi imidlertid omtrent det samme som for heldagsoppdrag, litt over halvparten av tolkene. For en-timesoppdrag til lavere satser er

imidlertid andelen som svarer at de alltid, nesten alltid eller som oftest takker ja, høyere enn for heldagsoppdrag til de lavere satsene på 200-600 kr per time. Dette kan indikere at spørsmålet har vært vanskelig for tolkene å forstå, og at de i stor grad har svart ut ifra hvilke oppdrag de erfarer å få forespørsler om. Mange tolker, særlig i lave kvalifikasjonskategorier, beskriver i svar på det åpne spørsmålet at de oftest blir spurt om oppdrag av kort varighet. Det kan også indikere at det er mer aktuelt for tolkene å forplikte seg til korte oppdrag til lav sats, enn til langvarige oppdrag til lave satser.

Samlet indikerer altså svarene på disse spørsmålene at honorarsatser er av stor betydning, mens oppdragsvarighet ser ut til å være av mindre betydning. Svarene fra det åpne spørsmålet gir imidlertid et annet inntrykk, og mange ser ut til å oppleve det som utfordrende å selv fylle opp en arbeidsdag med mange ulike korte oppdrag fra ulike oppdragsgivere. En mulig forklaring kan være at korte oppdrag til lav sats brukes til å fylle hull i tolkenes kalendere, på relativt kort varsel mellom heldagsoppdrag og oppdrag som varer over flere dager til høyere satser. Det er behov for mer kunnskap om dette for å kunne vite hvor utslagsgivende oppdragsvarighet er for hvor gode muligheter virksomheter har til å få dekket sitt tolkebehov.

Paradokser i kapasitet og tilgjengelighet

Samlet viser svarene på spørsmålene om tolkenes tilgjengelighet og kapasitet at en svært stor andel av tolkene sier at de har betydelig mer kapasitet og vil ha mer oppdrag enn hva de har i dag. Dette gjelder paradoksalt nok også på språk hvor offentlige virksomheter, tolketjenester og tolkebyråer tolkeformidlerne beskriver at de erfarer store utfordringer med tolkenes kapasitet og tilgjengelighet. Svarene på spørsmålene om årsaker til at tolker har andre jobber, og årsaker til at tolkene ikke tolker mer enn de gjør, ser ut til å ligge både i organisatoriske forhold knyttet til behov for stabil og forutsigbar inntekt for tolkenes del. Samtidig er det tydelig at en svært stor andel av tolkene oppgir at grunnen til at de ikke tolker mer er at de ikke får flere forespørsler. Med et stort og uoversiktlig arbeidsmarked med en rekke ulike oppdragsgivere i offentlig og privat sektor, ser dette ut til å indikere at vi har en situasjon hvor ressursene (de som trenger tolkene på den ene siden, og tolkene på den andre siden) rett og slett ikke finner hverandre.

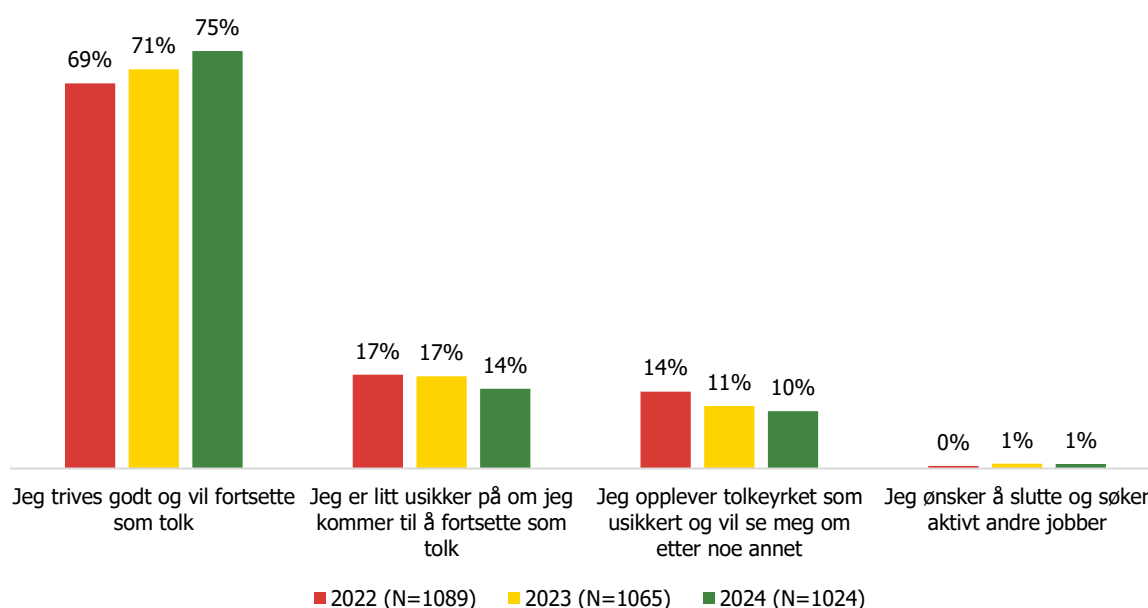
5. Paradokser i tolkenes trivsel og fremtidsønsker

Trivsel på jobb er avgjørende for å bli værende i en jobb, og som vi har sett er muligheten til å påvirke egen arbeidsdag et viktig element som bidrar til trivsel i tolkeyrket. For å undersøke om de tolkene som i dag er oppført i Nasjonalt tolkeregister ser for seg at de også vil jobbe med tolking i årene fremover, ble tolkene stilt spørsmål om hvordan de ser på sin fremtidige tilknytning til tolkeyrket og om hvordan de ser på utviklingen på tolkefeltet.

Trivsel og syn på fremtiden i yrket

Tolkene ble stilt spørsmål om sin overordnede opplevelse av tolkeyrket og hvordan de ser på det å jobbe som tolk i fremtiden.

Figur 5.1 Syn på egen fremtid som tolk



Tolkenes svar på dette spørsmålet har endret seg relativt lite fra 2022 til 2024. I årets undersøkelse oppgir tre fjerdedeler av tolkene at de trives godt og ønsker å fortsette som tolk. Flere av tolkene skriver som svar på det åpne spørsmålet at de trives godt med selve arbeidet som tolk i samtaler og møter:

Jeg er stolt av yrket mitt og elsker jobben min (tolk i norsk tegnspråk med over 20 års erfaring)

Kombinasjonen av flere forhold, slik som fleksibilitet, gode tilbakemeldinger og følelsen av å være til nytte, gjør at jobben som tolk oppleves som meningsfull:

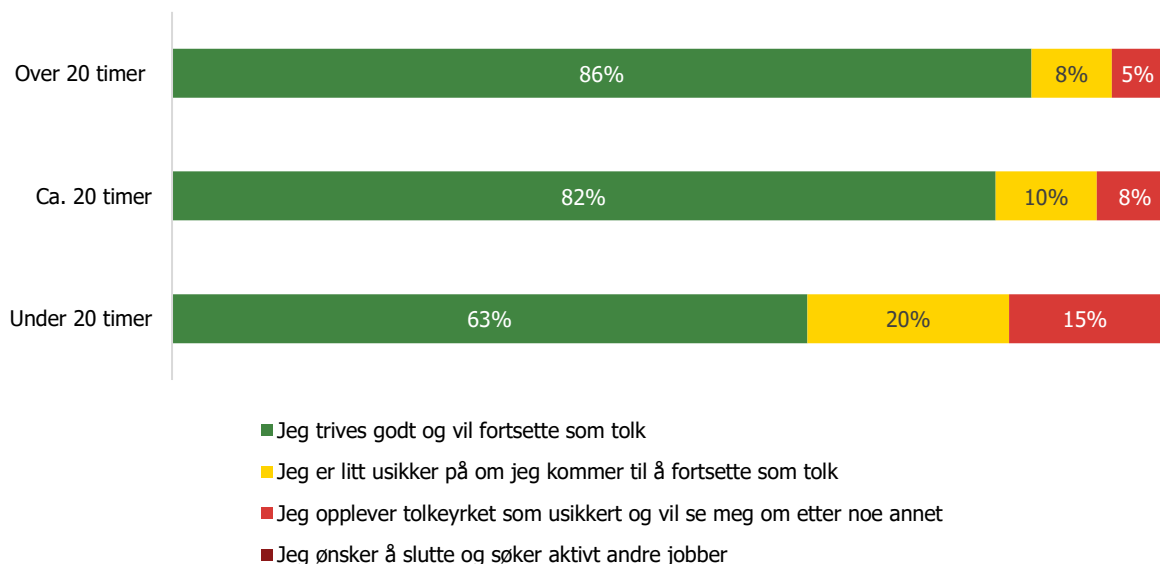
Jeg trives godt og vil fortsette som tolk. Det å jobbe som frilans gir meg frihet til å jobbe når det passer meg [...] Jeg synes at det at jeg tok tolkeutdanning er et av riktige valg jeg har tatt i mitt liv. Det er også givende å få positiv tilbakemelding fra oppdragsgivere. Jeg føler at jeg bidrar noe positiv til samfunnet, [...] og jeg er overbevisst om at jeg bidrar til rettssikkerheten til de som jeg tolker for blir ivaretatt. (tolk i et afrikansk språk med over 25 års erfaring)

Samtidig påvirkes trivselen negativt av forhold knyttet til lønns- og arbeidsvilkår. Ifølge flere gir dette svært krevende rammevilkår:

Jeg trives med tolking som fag, det samme kan jeg derimot ikke si om rammene rundt tolking. Vi tolker blir tatt for gitt, bestilles i siste liten og behandles generelt dårlig. Når det er sagt, har ting blitt mye bedre på de 14 årene jeg har jobbet som tolk, men vi har fremdeles en lang vei å gå. Lav forutsigbarhet, lite eierskap over egen tid, samt et veldig konkurransepreget arbeidsmiljø forblir mitt største hjertesukk. (tolk i kategori A)

Vi finner en viss variasjon i trivsel og fremtidsønsker blant tolker når vi fordeler svarene etter arbeidsmengde.

Figur 5.2 Syn på egen fremtid som tolk etter ukentlig arbeidsmengde (N=1005)

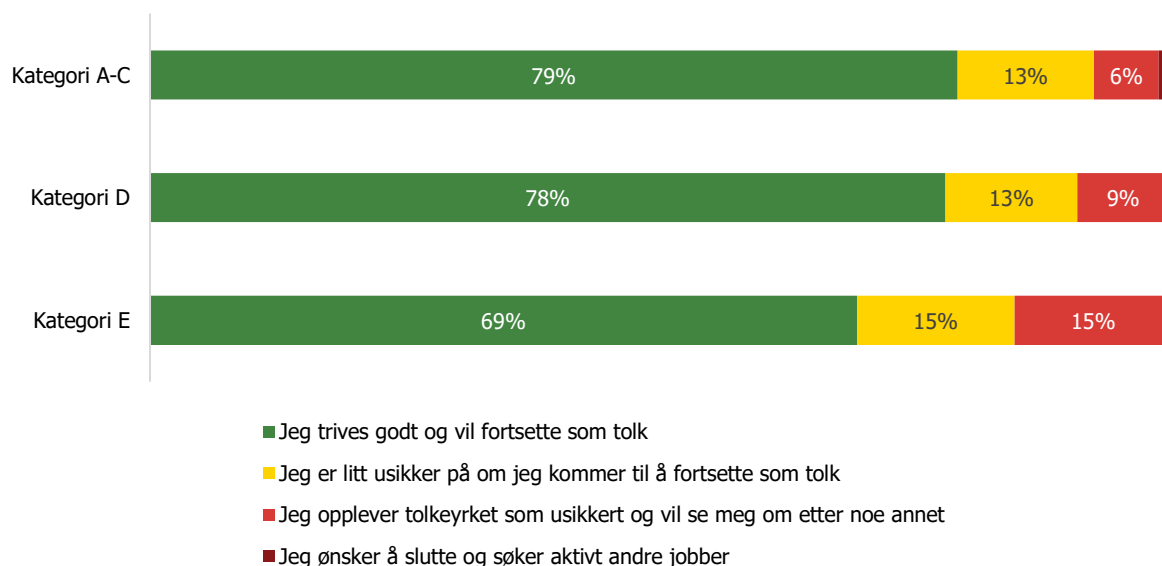


Blant tolker som tolker ca. 20 timer per arbeidsuke eller mer, oppgir over 85 prosent at de trives godt og ønsker å fortsette som tolk. Det er en høy andel, men det er verd å merke seg at så mye som 15 prosent av de tolkene som tolker mest opplever yrket som usikkert. Blant tolker som jobber mindre enn 20 timer per arbeidsuke, er det 63 prosent som svarer at de

trives godt og ønsker å fortsette med tolking, mens de øvrige er usikre eller har allerede sluttet å jobbe som tolk. Dette kan skyldes flere forhold, ikke nødvendigvis at en tolk ikke trives med tolkeoppdragene eller selve tolkingen. For en del tolker kan det for eksempel være knyttet til at offentlige organers behov for tolking er lite på det språket de tolker på.¹¹ Det er også viktig å påpeke at selv om det er en samvariasjon her mellom arbeidsmengde og trivsel, er det ikke mulig å si noe om hvorvidt det er årsakssammenheng og i så fall i hvilken retning. Variasjonen kan tenkes å skyldes at tolker som trives godt i yrket påtar seg flere tolkeoppdrag, eller at tolker som opplever stor oppdragsmengde trives bedre i yrket, eller andre forhold (eksempelvis kvalifikasjonskategori, tolkespråk eller bosted) som påvirker både arbeidsmengde og trivsel.

Det er kun små forskjeller i synet på fremtiden som tolk mellom de ulike kvalifikasjonskategoriene i registeret.

Figur 5.3 Syn på egen fremtid som tolk etter kvalifikasjoner (N=987)



Blant de høyest kvalifiserte tolkene oppgir fire femtedeler at de trives godt i yrket og ønsker å fortsette som tolk. Blant de lavest kvalifiserte er andelen litt mindre, i overkant av to tredjedelen. Samlet viser kommentarene fra tolkene på dette spørsmålet tydelig at de trives med selve tolkingen, men også at både stor oppdragsmengde og høy kvalifikasjonskategori ser ut til å ha en viss sammenheng med høy grad av trivsel i yrket.

Erfaringer med oppdragsgivere

I likhet med tidligere tolkeundersøkelser beskriver tolkene også denne gang blandede erfaringer med ulike oppdragsgivere. Overordnet er det mange av respondentene som viser til dårlige erfaringer med ulike oppdragsgivere. Dette handler ofte om flere forhold, som lave

¹¹ Se rapporten Tolkemonitor SPRÅK 2024 for oversikt over hvilke språk det gjelder.

honorarsatser, dårlig fungerende anbudssystemer, at virksomheter stadig endrer vilkårene, og at manglende kompensasjon for reisetid og reiseutgifter.

Jeg trives å jobbe som tolk som i dag, men arbeidsvilkårene har ikke vært like stabilt som andre yrker. For eksempel har [to virksomheter] nå halvert betalingsvilkår ved å ikke betale reisetid til fremmøteoppdrag for å spare penger. Dette synes jeg har alvorlig skadet tolkens arbeidsvilkår og rettigheter. Det overrasker meg stort at slik ting kunne skje selv om tolkeloven har vært på plass i flere år. (tolk i et asiatisk språk i kategori B med under 5 års erfaring)

Måten tolkebyråene opererer på, er én årsakene til svekket rettssikkerhet. Jeg tviler sterkt på at det går an å finne kvalifiserte tolker til prisene de tilbyr, særlig for enkelte kommuner som [eksempel på kommune]. Dette, kombinert med dispensasjon fra tolkeloven, skaper store problemer. For eksempel er det påfallende at [kommune] betaler fire ganger mer per time enn [kommune]. Det må bare av den grunn alene være stor variasjon i tjenestene. Når flyktninger da ikke selv kan bestemme hvilken kommune de bosettes i [...] så er det noe som er riv ruskende galt. Kommunene får jo trolig samme tilskudd per person. (tolk i russisk i kategori B)

Det er både dårligere betaling, dårligere samarbeid og arbeidsvilkår hos private tolkebyråer. Men de har flere bestillinger enn kommunale tolketjenester, derfor er jeg nødt til å samarbeide med de òg. (tolk i ukrainsk i kategori D med under 5 års erfaring)

Flere tolker beskriver utstrakt bruk av anbud og ukvalifiserte tolker, og peker på at denne praksisen er økonomisk fordelaktig for offentlig sektor, men at den gir mindre rettssikkerhet for minoritetsspråklige innbyggere. Det påpekes også at det er problematisk at tolkeloven likestiller alle tolkekategoriene:

Jeg ønsker å tolke for politiet, men velger å ikke gjøre det fordi de har lagt ut tolketjenestene sine på anbud. Jeg ønsker ikke at denne praksisen skal fortsette eller spre seg til andre etater. Det spiller ingen rolle for meg at tolken får fullt salær, tolketjenester på anbud må unngås for enhver pris. Å ha en profittsøkende aktør som står mellom tolk og tolkebruker kan aldri føre til god rettssikkerhet og gode tolker. (tolk i engelsk i kategori A)

For meg er det et stort problem at mange bruker tolkebyrå i stedet for å benytte kvalifiserte tolker. Når det brukes tolkebyrå kan de gi oppdragene til hvem de vil og bare si at de kvalifiserte var opptatt, det er ingen mulighet til å sjekke det. Men det er aldri sånn det er, vi er ikke opptatt, vi strever med å fylle tiden vår, men vi vil ikke jobbe for alle disse byråene som utnytter tolker og tar over halve honoraret ditt for å gi deg oppdragene. (tolk i somali i kategori B)

Tolkeloven pålegger ikke offentlige aktører å prioritere tolker i høyere kategorier ved bestilling til tolkeoppdrag. Det er synd. Vi ser stadig vekk tolker med svært lav kompetanse og nesten ingen erfaring tolke i kompliserte rettsaker, og det har selvfølgelig noe å si for rettssikkerheten til dem det tolkes for. [...] Tolkeloven er moden for endring allerede nå. Og endringen burde være at offentlige instanser ved bestilling

av tolk pålegges å prioritere tolker i høyeste kategorier der det er mulig. (tolk i russisk i kategori A)

Tolkene fremhever her både forhold ved tolkeloven, og forhold ved de organisatoriske løsningene hos ulike offentlige virksomheter, som problematiske for deres yrkesutøvelse. På den andre siden er det et par respondenter trekker fram positive erfaringer knyttet til virksomheter som har fast betaling på tolkeoppdrag:

Oppdrag som jeg tar mest av er en times fremmøteoppdrag for [virksomhet] da de betales med dobbel sats [som dekker en tolketime og en reisetime]. Jeg mener alle kommuner må snarest ta i bruk fast sats-modellen og betale tolker like bra som [denne virksomheten]. Jeg prioriterer oppdrag for [virksomheten] framfor oppdrag i rettsvesenet og hos politiet da disse er mindre gunstige. (tolk i russisk i kategori A)

En av respondentene viser til erfaringer fra skolesektoren der barn brukes som tolk for sine foreldre:

Veldig bra at det kom ut en tolkelov, men ser fremdeles [at] lærere i noen tilfeller bruker elever i andre klasse til å tolke i utviklingssamtaler for foreldrene selv om eleven ikke forstår alle begrepene på norsk. (tolk i rumensk i kategori D).

Det temaet flest tolker kommenterer på når det gjelder forhold de oppfatter som ugreie fra oppdragsgiveres side, er bruken av ukvalifiserte tolker og prioritering av lavt kvalifiserte tolker over høyt kvalifiserte tolker:

Tolker med kategori A og B i Nasjonalt tolkeregister med russisk som tolkespråk opplever å bli "forbigått" av tolkekolleger i lavere kategorier, helt ned til E, ved bestilling til UDI og domstolene. Pris spiller antakelig en rolle, samt tilgjengelighet. (tolk i russisk i kategori A)

Jeg opplever at private formidlere sender ukvalifiserte personer til [virksomhet] uten å først sende forespørsel til [tolkene i kategori A og B]. Jeg har også opplevd å ikke bli forespurt, samtidig som kollegaer i lavere kategori har blitt det. [Tolkebyrå] har sagt at de sender forespørsler til alle samtidig, kvalifiserte og ikke kvalifiserte, til og med når det ikke handler om akutte oppdrag. [...] Det brukes personer som ikke har tatt noe form for prøve eller utdanning, andre som har tatt tospråktesten uten å bestå, og andre som er både ukvalifisert og ikke har norsk eller tolkespråket som morsmål. Tolkebyråene fortsetter å sende disse personene til oppdrag, til tross for gjentatte klager fra brukerne. [Virksomhet] har anbudsavtale med [Tolkebyrå] på helt uakseptable satser, og jeg er sikker på at de derfor ikke får kvalifisert tolk. Det finnes nok kvalifiserte tolker i språket mitt ifølge IMDi. (tolk i et europeisk språk i kategori A)

«Kvalifisert tolk» ser ut til å være en vits, når «hjemmelagede» tolker blir pumpet ut i markedet gjennom tolkeformidlere. (tolk i rumensk i kategori A)

Gjennomgående beskriver både ansatte tolker og frilanstolker at de ønsker gode organisatoriske løsninger hos sine oppdragsgivere. Dette innebærer fornuftige og hensiktsmessige løsninger for tidsbruk, forberedelsestid og reise til og mellom tolkeoppdrag.

Mange av tolkene beskriver at de får tilbud om det de opplever som urimelige lønns- og arbeidsbetingelser, urimelige svarfrister og masseutsendelser av tilbud om tolkeoppdrag. Flere beskriver også ulike sanksjons- og strafferegimer med trekk i lønn knyttet til avvik. Særlig belastende beskrives trekk i lønn for forhold utenfor tolkens kontroll, for eksempel når det ikke har vært mulig å nå fram til oppdragsstedet grunnet forhold helt utenfor tolkens kontroll, og i tilfeller hvor tolken har sittet klar ved skjerm/telefon for fjerntolkning og har opplevd å ikke bli oppringt, mens de i ettertid har fått beskjed om at kunden sier at tolken ikke svarte i telefonen og de derfor ikke vil få utbetalt lønn for oppdraget. Flere beskriver også en rekke andre regler og praksiser som oppleves for rigide og lite smidige. Enkelte respondenter trekker også frem at lønns- og arbeidsbetingelsene hos mange virksomheter i for liten grad reflekterer den enkelte tolks formelle kvalifikasjoner og erfaring i yrket. Alt i alt viser tolkenes svar at arbeidsmarkedet for tolker oppleves som gjennomgående preget av manglende, fragmentert og uhensiktsmessig regulering.

Teknologi og fjerntolkning

Flere tolker kommenterer på at teknologien som benyttes i forbindelse med fjerntolkning og simultantolkning er av stor betydning for hvordan de opplever sin arbeidshverdag og hvor godt de opplever å kunne lykkes med tolkingen. Flere tolker fremhever at den store og økende andelen fjerntolkning, særlig telefontolkning, er svært problematisk når det kommer til å sikre kommunikasjon av forsvarlig kvalitet.

Dette MÅ det gjøres noe med, telefontolkning er som regel helvete pakket inn i dårlig lyd og en drøss med misforståelser. (tolk i russisk i kategori D).

Det fremheves også særlig at telefontolkning er dårlig egnet til møter med flere deltakere, og at bruk av fjerntolkning forutsetter en del kompetanse hos de offentlig ansatte i samtalen for at kommunikasjonen skal bli forsvarlig.

Ofte skal det tolkes samtaler med flere brukere som kobles sammen via telefonen. Det gir dårlig lyd kvalitet og usikkerhet om hvem du tolker for. Vanskelig å tolke når flere snakke på munn for hverandre. Ubehagelig å oppleve [at fagpersonen sier] «du tolk, må tolke bare det jeg sier» 🙄 🙄 🙄, når jeg [ikke har hørt noe]. (tolk i russisk i kategori D)

Det hender også ofte at det er flere med på tolkesamtalen og det ikke blir snakket tydelig inn i mikrofonen. Da kan det være vanskelig og utføre tolkeoppdraget tilfredsstillende for klient. Ofte er jeg redd for at kritisk informasjon blir feil formidlet, spesielt i helse og barnevern. (tolk i ukrainsk i kategori E)

Flere tolker poengterer at det er stor variasjon mellom virksomheter når det gjelder teknisk utstyr, og også liten bevissthet blant offentlig ansatte rundt viktigheten av at det tekniske er

på plass. Dette gjelder særlig teknisk utstyr til fjerntolking, hvor enkelte erfarer at det er liten forståelse blant for viktigheten av at det tekniske utstyret fungerer.

Det er en helt ENORM forskjell mellom tolkebrukere når det gjelder utstyr, og dermed lydkvalitet, som direkte påvirker tolkens arbeidsmiljø og mulighet til å gjøre en god jobb, med andre ord; kvaliteten på tolkingen. Det finnes i dag enkle, billige og brukervennlige tekniske løsninger og utstyr, og når dette "minimum" er på plass, blir hele tolkesitasjonen SÅ mye bedre. Dessverre er det mange som ikke tenker over dette, og tolken må jobbe under svært dårlige og belastende forhold som både fører til stress fordi man må anstrenge seg veldig mye seg for å oppfatte hva som blir sagt, hørselskader fordi man må ha lyden på fullt, hvor da alle "smålyder" og plutselige høye lyder kommer rett i øret på tolken. Det bør bli en MYE større bevissthet blant kunder om dette (kanskje en informasjonskampanje?), fordi det er så godt som ingen av kundene som reagerer eller tar dette på alvor når man påpeker at lyden er (altfor) dårlig og at dette er ekstremt viktig for at tolkingen skal være forsvarlig. (tolk i kategori A)

Samlet viser tolkenes svar at dårlige tekniske løsninger innebærer en risiko for at det ikke blir mulig for tolkene å utføre tolkingen på en fagmessig betryggende måte og å sikre god kvalitet i kommunikasjonen. Tolkeloven § 8 pålegger offentlige virksomheter som benytter seg av fjerntolking å sikre at de tekniske løsningene er av god nok kvalitet, og tolkenes svar indikerer at det kan være behov for en forsterket veiledningsinnsats opp mot offentlige organer på dette området.

Kvalifisering og kategorisering

Det ble ikke stilt direkte spørsmål om kategorisystemet i Nasjonalt tolkeregister eller kvalifiseringsmulighetene i tolking, men det kom tydelig fram i fritekstsvarene at dette var temaer flere tolker opplever er av stor betydning for dem. I likhet med tidligere undersøkelser er tolker i de laveste kategoriene opptatt av at kategorisystemet burde vært annerledes:

Det skulle vært en ordning der tolker med tolkeansiennitet over 10-15 år som tolk skulle komme [høyere] opp i tolkekategori. (tolk i russisk i kategori E med 20 års erfaring)

Jeg er ikke enig med kategorien jeg er oppført på i Nasjonalt tolkeregister. Jeg anser meg å være dyktigere enn det jeg oppført på nasjonalt tolkeregistret både på grunn av min lange erfaring og min kompetanse. (tolk i et asiatisk språk i kategori D med 20 års erfaring).

Jeg synes man i bestemmelse av kategori, bør ta i betraktning erfaring/ansiennitet. Det oppleves urettferdig at tolker med bachelorgrad, men med lite eller ingen erfaring, får bedre betalt [enn meg] for samme oppdrag. (tolk i kategori D med 15 års erfaring)

Jeg mener at jeg burde ha fått blitt registrert som tolk i høyere kategori, på bakgrunn av min utdanning, generelt kunnskapsnivå, faglig kompetanse og erfaring som tolk.

Autorisasjonsprøven er ikke egnet til å gi riktig kvalifisering. Det er de praktiske ferdigheter som teller. (tolk i russisk i kategori E med under 5 års erfaring)

Flere av tolkene med lang erfaring i kategori E og D mener altså at kategoriene burde vært innrettet på en måte som tok hensyn til også andre kvalifikasjoner enn formell tolkeutdanning og tolkeautorisasjon, som for eksempel erfaring og annen kompetanse. Det samme ble fremhevet av enkelte respondenter når det kom til hva oppdragsgivere burde vektlegge ved tildeling av tolkeoppdrag:

Jeg er en god tolk, og dette bekrefter mine kunder og brukere som jeg jobber med. Men dette yrket er så undervurdert at bare statsautoriserte blir tatt på alvor og de får fleste oppdrag som dekker behovet for en uke eller måneden. Men det skjer ikke med tolker som har lav kategori. (tolk i et asiatisk språk med ca. 10 års erfaring).

Skulle ønske den generelle utdanningen man har kunne hatt betydning for tolkeferdigheten/kvalifikasjonen allerede man har. Jeg har master [...] i offentlig politikk og ledelse og, bachelor i statsvitenskap [...]. Altså i praksis betrakter jeg meg like kvalifisert som de tolkene med høyeste tolkekategori selv om jeg har dessverre den laveste kategorien formelt. (tolk i et asiatisk språk i kategori E med ca. 20 års erfaring)

Et annet tema flere av respondentene i de laveste kvalifikasjonskategoriene tar opp, er muligheter for videre kvalifisering og utdanning:

Jeg har et stort ønske om å kunne jobbe som tolk på heltid, men for å få det til er det nødvendig med kvalifikasjon. Det er veldig lite og veldig sjeldent at utdanningen som tolk med polsk tilbys, noe som gjør det vanskelig å kunne utvikle seg i denne retningen. Jeg skulle ønske at tilbudet var mye større enn det som er per dags dato. (tolk i polsk i kategori E med under 5 års erfaring).

Jeg har ventet på at fransk skal komme opp som årets tolkespråk på OsloMet. Jeg har ventet i 4 år nå. (tolk i fransk i kategori E med under 5 års erfaring)

Det er veldig kjipt å ikke få plass på tolkeutdanning, og at autorisasjonsprøven [tilbys] så sjelden. (tolk i russisk i kategori E med over 20 års erfaring)

Et flertall av de som tatt opp dette, ønsker muligheter til faglig utvikling og oppdatering, og flere viser til at en mer kvalifisering og utdanning ville ha gitt de større muligheter til å jobbe som tolk på heltid. Mange viser til at det ikke gis tilbud om dette på sitt tolkespråk, eller at de må vente lenge på at de får et slikt tilbud. Samtidig er det enkelte som peker på at kvalifisering og utdanning ikke nødvendigvis vil gi flere tolkeoppdrag:

Jeg opplever selv om man har blitt kvalifisert som tolk, hjalp det ikke til å få mer og stabilt oppdrag. Jeg har inntrykk at kvalifiserte tolker ikke blir prioritet, og det er mange ukvalifisert tolker som får oppdrag i offentlig sektor. (tolk i arabisk)

En av respondentene har erfaring med at det ble vanskeligere å få tolkeoppdrag for enkelte formidlingsbyråer etter å ha fullført tolkeutdanning:

Jeg tok tolkeutdanning i fjor på ukrainsk fordi jeg håpet at jeg skulle få mer jobb. Men det gjorde jeg ikke, nå er det mange av byråene som sier at de ikke skal bruke meg fordi man får høyere honorar når man har utdanning. Jeg trodde jeg kunne slutte i den andre jobben min, men det kan jeg ikke fordi jeg får ikke nok tolking. Jeg er så lei meg for det er mange uten tolkeutdanning som ikke står i registeret heller, og de får mye mer oppdrag enn meg fordi det står i avtalene med kommunene at de kan betale mindre lønn til dem. Det er noe veldig feil med dette systemet. (tolk i ukrainsk i kategori D med under 5 års erfaring)

Denne erfaringen ble også nevnt av enkelte tolker i tolkekapasitetsundersøkelsen i 2023, og at dette kommer opp i år også tyder på at problemstillinger knyttet til bruk av differensierte priser på tolkeoppdrag basert på tolkenes kvalifikasjonskategorier har dette som utilsiktet og uønsket virkning.

Enkelte av fritekstsvarene som omhandler kvalifisering og utdanning peker på særlig på usikkerhet om utdanningen er tilstrekkelig når en går inn i yrkeslivet. Dette er en tematikk som særlig ble løftet av tolker med norsk tegnspråk som tolkespråk.

Jeg synes det stilles litt store krav til hva vi tolker skal kunne. Tolketjenesten forventer at jeg bare kan hoppe inn i hva som helst når som helst selv om jeg er helt nyutdannet. Det er mye som jeg ikke kan på tegnspråk, og det er også mye av det som snakkes om på norsk i møtene som jeg ikke forstår når det er ting jeg ikke har vært borti tidligere - da er det nesten umulig å tolke. Jeg skulle ønske man fikk mer tid til å øve seg før man måtte begynne å ta tolkeoppdragene. (tolk i norsk tegnspråk i kategori B med under 5 års erfaring)

Jeg synes det er vanskelig å tolke, særlig som nyutdannet. Tolketjenesten sender alle på oppdrag med tegnspråk selv om mange av oss har gitt beskjed at vi ikke kan så godt tegnspråk ennå og helst bare vil skrive tolke og taletolke (det betyr å gjenta på norsk litt tydeligere). Det synes jeg blir litt feil, men jeg har bare midlertidig stilling så jeg synes det er vanskelig å klage så mye på det. Men jeg tror det blir ganske dårlig for de som er i situasjonen, for selv om jeg prøver å si det på tegnspråk så tror jeg at de forstår ikke så godt det jeg prøver å si. (tolk i norsk tegnspråk i kategori B med under 5 års erfaring)

På tolkeutdanningen for tegnspråk fikk vi for lite informasjon og innsikt i hvordan det var å være tolk det første året til halvannet år. Dette gjør at man kanskje ikke forstår tidlig nok at var feil yrkesvalg? Betingelsene hos NAV og hvordan de behandler frilanstolkene sine er ikke bra, og mange er lei. Anbudsrunden vet vi lite om, og det er også veldig skummelt. Mitt inntrykk er at mange tolker har sluttet og mange vurderer å slutte. Jeg kommer mest sannsynlig aldri til å jobbe fullt som tolk, men mulig som bijobb. (tolk i norsk tegnspråk i kategori B med under 5 års erfaring)

Disse utsagnene samsvarer med funnet fra Proba samfunnsanalyse og Verian¹² om at sluttkompetansen hos tolkene med bachelor i tolking med norsk tegnspråk som tolkespråk er varierende og at det er utfordrende å lære både et helt nytt språk og å tolke i løpet av 3 år.

Paradokser i trivsel og fremtidsønsker

Det store flertall av kvalifiserte tolker svarer at de trives i yrket og ønsker å fortsette med tolking. Samtidig beskriver de paradoksalt nok store utfordringer knyttet til sine forhold til oppdragsgivere, at de erfarer å bli tilbudt urimelige lønns- og arbeidsbetingelser, at de mangler stabil oppdragstilgang og mange rapporterer om en rekke problematiske forhold. Det er også flere som opplever betydelige utfordringer med den store og økende bruken av fjerntolking, og mangler ved både tekniske løsninger og kompetanse i de offentlige virksomhetene knyttet til dette.

Det kommer også tydelig fram av svarene i undersøkelsen at mange tolker har svært ulike erfaringer med hvilke utslag tolkefaglige kvalifikasjoner og kategori plassering i Nasjonalt tolkeregister har. Enkelte tolker i kategori D og E opplever at tolker i de høyeste kvalifikasjonskategoriene gjennomgående foretrekkes av oppdragsgivere, og at de som er uten utdanning eller i en lav kategori blir avspist med små og kortvarige oppdrag til dårlige betingelser. Paradoksalt nok finner vi også beskriver av det motsatte, hvor tolker i høyere kategorier beskriver at de erfarer at oppdrag gis til tolker innenfor lavere kategorier fordi disse har lavere timesatser, og at tolker med utdanning og andre høyere kvalifikasjoner nedprioriteres av enkelte oppdragsgivere.

¹² Proba samfunnsanalyse & Verian (2025) Evaluering av kvalifiseringstilbudet i tolking. Tilgjengelig på <https://www.imdi.no/tall-og-fakta/rapporter/evaluering-av-kvalifiseringstilbudet-i-tolking/>

6. Konklusjoner

Denne undersøkelsen viser som foregående års undersøkelser at tolker i Nasjonalt tolkeregister ønsker å påta seg tolkeoppdrag for det offentlige, og at særlig mange av de høyt kvalifiserte tolkene satser på tolking som sin hovedbeskjeftigelse. Undersøkelsen viser en bedre kapasitetsutnyttelse enn i 2022, men det er gjennomgående fremdeles lav kapasitetsutnyttelse på alle språk, både på språk med få tolker, språk med liten oppdragsmengde og på språk hvor offentlige organers behov for tolking er svært stort. Når det gjelder årsaker til at kapasitetsutnyttelsen er lav, knyttes det i all hovedsak til lønns- og arbeidsbetingelser, så vel som de offentlige organenes organisatoriske løsninger for dekning av tolkebehov.

Undersøkelsen har avdekket flere paradokser knyttet til tolkers kapasitet og tilgjengelighet. Det mest alvorlige er at en stor andel av tolkene på språkene med svakest tolkedekning, som ukrainsk og russisk, erfarer at den viktigste årsaken til at de ikke tolker mer er mangel på forespørsler om tolkeoppdrag. For de samme språkene gjelder også at et betydelig antall av de kvalifiserte tolkene har annet arbeid. Disse tolkene oppgir behov for en mer stabil inntekt som den viktigste årsaken til at de ikke tolker, eller tolker lite. Dette skaper en paradoksal situasjon hvor offentlige virksomheter strever med knapphet på tolker, mens tolkene strever med knapphet på oppdrag.

Særlig bekymringsfull er situasjonen knyttet til språk hvor offentlige virksomheter opplever rask økning i tolkebehovet. Til tross for omfattende og treffsikker tolkekvalifisering er det fortsatt et stort behov for å få på plass organisatoriske løsninger som gir en bedre kapasitetsutnyttelse. Dersom dagens situasjon vedvarer vil samfunnets utgifter til tolkekvalifisering vedvare eller øke, uten at tolkedekningen vil oppleves bedre for offentlige virksomheter, fagpersoner og minoritetsspråklige innbyggere. Tolkene med tolkeutdanning og/eller statsautorisasjon rapporterer i større grad enn de i laveste kvalifikasjonskategori at de satser på tolkeyrket. Det er derfor behov for både at flere får tolkeutdanning, og en forsterket innsats knyttet til gode organisatoriske løsninger hos offentlige organer.



IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

indi.no